

Úředně zastaveno

Univ. 075

VYCHOVATELSKÉ

listy

časopis pro pedagogiku a filosofii

1 OBSAH: Dr. J. Beran, Na cestu v nový život. — Dr. Jozef Čársky, Spoločná základňa. — Dr. Ota-
kar Balcar, profesor, Ohlas pravěké moudrosti ve
výchově u primitivů. — Václav Šlajs, Půjdeme do
školy Kristovy? — Docent Dr. František Kopečný,
Učitel - pěstitel a strážce jazykové kultury. — Prof.
V. Šlauf, Školská reforma. — O. Med, sal., Preven-
tivní metoda. — Fr. Juříček, Vzorové školy. — Jan
Sedlák, Dopisujeme si se Slováky. — Akr, Dvě ne-
vhodné dějepisné příručky. — Dr. Karel Černocký,
Rozpaky psychologie. — Rubriky: Katolické školy.
— Školská organisace a reformy. — Pracovna. —
Ozvěna. — Dopisy. — Literární zápisník.

ROČNÍK I. (42.) - V OLOMOUCI V ŘÍJNU 1947

VYCHOVATELSKÉ LISTY vycházejí měsíčně mimo prázdniny. Vydavatel: Matice cyrilometodějská, Olomouc, náměstí Rudé Armády číslo 16. Redakce a administrace: Olomouc, nám. Rudé armády 16. Telefon 584. Vedoucí redaktor Dr. František Kopečný, docent Palackého university v Olomouci. Odpovědný zástupce listu Fr. Chytil, řed. Spol. pod. v Přerově. Tisknou Společenské podniky v Přerově. Používání novinových známek povoleno výn. řed. pošt, Brno, z 13. 9. 1947, čj. IA-4-2370-0: 105638. Dohl. pošt. úř. Olomouc 2.

Roční předplatné 70 Kčs.

Pracovny: Praha II., Voršilská ulice čís. 5, Brno, Veverí čís. 15, Bratislava, Kapitálská 5.

KURSY.

Katoličtí učitelé a profesori Velké Prahy zvou co nejsrději své kolegy na přednášky, jichž celý cyklus pro ně pořádá školský odbor pražské Arcidiecéšní Katolické Akce — Matice Cyrilometodějská. Přednášky budou konány ve Studiu Catholicu, Praha II., Jungmannovo nám. 18. ve čtrnáctidenních intervalech vždy ve středu mezi 17.—19. hodinou. Zahájení 22. 10. t. r. — Program přednášek uveřejníme příště.

SEMKNOUT SE A VYTRVAT!

Při zahájení XIII. kursu katol. prof. a učitelů v Levoči, 3. srpna t. r. pozdravil jménem předsednictva MCM slavnostní shromáždění její místopředseda učitel Jan Kachlík. Z projevu vyjímáme:

Po prvé za své působnosti přijala MCM záštitu nad podnikem tak eminentně školského a výchovateleského významu. A právem, neboť těmito kursy uskutečňujete poslání MCM, této tradiční instituce, která ústy svých představitelů a hlavně skutky neochvějně zastávala věkovitý základ křesťanský, národní, náboženský charakter našeho školství v duchu dějin a kultury poznamenané jak v Čechách tak na Slovensku blahodárným vlivem sv. Církve.

Na podstatě duchovního obsahu cyrilometodějství, víry svatováclavské a svatovoitěšské, setrváváte u zdrojů, které vydatně podpořily jakostný vzrůst lidové osvěty a též příště zabezpečí budovatelské dílo naší republiky svojí mravně záchovnou silou.

MCM nalezne mezi vámi své školské spolupracovníky, teoretiky i praktiky, kteří se tu kolem prázdninových vzdělávacích kursů volně sdružili ne pouze jako posluchači, ale vpravdě činitelé ve výchově a vyučování.

Uměrně k této radostné skutečnosti sílí též vliv a programová pádnost MCM. V ní roste nám budoucí celostátní katolická, školská instituce, která jako složka episkopátní katolické akce nabude působnosti na celém území republiky československé.

MCM poskytne veliké kursovní pedagogické obci možnost, aby katoličtí intelektuální pracovníci mohli v ní rozvinouti studijní úsilí, zvýšiti pracovní elán a raziti cestu novodobé orientaci katolického školství. MCM vítá, že katoličtí vychovatelé, odborníci, chtějí naléhavým reformám vtisknouti pojetí katol. pedagogiky, jakožto filosofie moudré výchovy věčné stálosti, jistoty v Duchu a pravdě.

Největším kladem vašeho úsilí je fakt, že chcete budovati na jednotě ve vyznávání jména Božího. Odtud zajisté získáte pravé posvěcení pro práci,

NA CESTU V NOVÝ ŽIVOT.

Snad je pro někoho problémem oprávněnost známých slov: *Quem dii odere, paedagogum fecere*. Problémem, proč by vznešené povolání vychovatelské mělo být důkazem nepřízně a nenávisti boží. Kdo ovšem ví, že výrok ten je považován za bolestný povzdech otrocka, jemuž byla svěřena výchova nezvedených dětí pána neomezené moci, ten pochopí i smysl jeho. A i když výchova i výchovné práce jak pro obtíže, s nimiž jsou spojeny, tak vzhledem k nepatrným výsledkům, jimiž jsou obyčejně provázeny, by mnohdy sváděly k podobnému povzdechu, přece jen vidím vznešenost povolání vychovatelského vyjádřenu slovy sv. Jana Zlatoústého: »Co je většího, než vésti mládež, co je většího, než utvářeti mravy dospívajících? Věru nad každého malíře, nad každého sochaře a jakéhokoliv umělce kladu toho, kdo dovede utvářeti mysl mladých lidí.« (Hom. 60 in 18. cap. Matt.)

Správnost výroku plyne z cíle, z metod i z prostředků výchovy.

Cíl — jak s hlediska nadpřirozeného tak i přirozeného nejvyšší, nejvznešenější. Psychologie moderní se již propracovala k poznání a uznání, že dušesloví bez duše je nonsens. Jsou sice ještě pro mnohé dosti neujasněné pojmy duše a duchovno, ale existence jich se připoutší, a to je již základ, na němž se dá dobře dále budovat. Pro vychovatele, jemuž oba tyto pojmy jsou jasné, je rovněž jasno, že jeho výchovná práce musí v první řadě směřovati k duši. Poměr těla k duši nepůsobí mu těžkostí. Je si vědom toho, že i tělo lidské, tento mohutný div moudrosti a lásky Stvořitelovy, samo v sobě dobré a hodnotné, stává se tím lepší a hodnotnější, čím ladněji je zharmonisována jeho činnost s činností duševní. Proto všechny své výchovné snahy usměrňuje k tomu cíli, aby pomohl chovanci sebevýchovou zdokonalit co nejideálněji tuto harmonii duše i těla. Tělo pak nepřekází duši, která i v řádu přirozeném může plně rozvinout všechny své kladné hodnoty a všechny své schopnosti i možnosti, neboť se těší vnitřně i zevně z pravé svobody, lidskou důstojnost tak významně charakterisující. A na tomto základě přirozeném tím účinněji může pak působit milost, která staví na lidské přirozenosti (*gratia supponit naturam*). Usnadnit plné zapojení přirozena v nadpřirozeno je nejvyšším cílem výchovné práce a právě tento cíl výchovy nejlépe dokazuje vznešenost povolání pedagogického. Najde se někdo, jenž potvrdí tento názor na cíl výchovy ze spisů Komenského? Nemá práva dovolávat se tohoto pedagoga, kdo zásadně popírá takto chápaný cíl veškeré výchovy.

A metody? — Všecky metody pedagogické — a je jich tolik v nejrozmanitějších formách — musí míti jednu společnou zá-

kladnu, aby odpovídaly vznešenosti výchovného cíle. Musí míti úctu k svobodě toho, jenž je vychováván, a při tom důsledně napomáhat k posilování vůle a tím i charakteru. Metoda vychovavací, která zdůrazňuje prvé na úkor druhého, je nedostatečná, poněvadž zůstává jednostrannou. Právě tak nedostatečné jsou všechny ony metody pedagogické, při nichž v praxi je zaměňováno vzdělávání s vychováváním. Všichni jistě chápou poměr obou těchto složek kulturního života. Přesto racionalistický herbartismus stále ještě příliš ovlivňuje moderní pedagogiku u nás a zhoubné důsledky toho se projevují zejména v pedagogice sexuální. Jedině je-li důsledná výchova vůle, k níž jistě do značné míry přispěje i vzdělání rozumové, základem všech metod vychovavacích — jedině pak přispějí tyto metody k uskutečnění ideálních cílů výchovy a je samozřejmé, že čím více je vychovatel přesvědčen o vznešenosti cíle své práce, tím snáze i pochopí jak tento základ metod pedagogických tak i praktické jejich aplikace. I zde by záslužnou práci vykonal ten, kdož by z pedagogických zásobáren Komenského potvrdil toto jedině správné stanovisko.

Konečně *prostředky* vychovavací. Cíli musí být úměrné jak metody tak prostředky. Čím vznešenější cíl, tím vznešenějších musí být použito metod, tím vznešenějších využito prostředků. I zde správně chápaný poměr nadpřirozena k přirozenu mnoho osvětluje. Ale i v řádu čistě přirozeném vznešenost duše dětské a vysoký cíl její výchovy musí usměrňovat všechny prostředky vychovavací. I řád přirozený poskytuje tolik možností využítkovat vše, co je v bytosti lidské i v přírodě pravdivého, dobrého a krásného. Není-li toto vše pravdivé, dobré a krásné jen odleskem a stopou absolutní pravdy, absolutního dobra a absolutní krásy, Boha samého, jenž je původcem všeho, čím vlastně jest? V oblasti lidského poznání, v bohatém životě citovém, v závratných hlubinách lidské snaživosti, tolik je variací a odstínů ve formách i hodnotách, že vše to svou velikostí nutká vychovatele použít výchovných prostředků co nejrozmanitějších. A to stále ještě odezíráme od nadpřirozena, jež teprve věřícímu vychovateli otvírá řadu nevyčerpatelných možností. A hrdě znovu připomínáme, že i zde se můžeme plným právem dovolávat Komenského.

Snad stačí tento všeobecný programový článek.

Dej Bůh, aby byl opravdu programem na cestu do nového života nejen našim »Vychovatelským listům«, nýbrž i všem vychovatelům dobré vůle. U národa, jenž se tak rád nazývá národem Komenského, by to mělo být závazné.

Chtěl bych i svým požehnáním k tomu přispět!

† Josef,
arcibiskup pražský.

SPOLOČNÁ ZÁKLADŇA.

Katolícka verejnosť na Slovensku, zvlášť katolícki pedagógovia vítajú »Vychovateľské listy«, ktoré majú byť kompasom pre katolíkov celej Republiky v otázkách školstva a výchovy.

Pri tvorení novej Európy bude mať nesporne lví podiel výchova mladej generácie, preto nám katolíkom nemôže byť ľahostajné, akým smerom sa táto výchova poniesie. Či na osvedčených, trvalých, večne časových zásadách Evangélie a či na menlivých, nevyskúšaných teoriách a plánoch, opierajúcich sa o moc náhodilých režimov, s ktorými stoja a padajú.

Katolíci a tiež nekatolícky kresťania Republiky si najrozhodnejšie žiadajú pre svoje deti výchovu kresťanskú! Tejto myšlienke, jej objasneniu, prehľbeniu a uskutočneniu budú slúžiť »Vychovateľské listy«.

Dnes, keď sa tol'ko hovorí a píše o sblížení oboch našich národov, neviem si predstaviť prirodzenejšiu základňu pre sblíženie, porozumenie a spoluprácu veľkej väčšiny oboch našich národov, ako je náboženský podklad výchovy našej mládeže, čo potom obľahčí dorozumenie aj v ostatných sektoroch verejného života.

Na túto prácu Vychovateľských listov prosím hojnosť Božieho požehnania.

† Jozef Čársky,
biskup, predseda Kat. šk. rady na Slov.

OHĽAS PRAVĚKÉ MOUDROSTI VE VÝCHOVĚ U PRIMITIVŮ

Dr Otokar Balcar, profesor.

(Z prakulturní oblasti fuegiánské.)¹⁾

Nesprávné hodnocení primitivů mívá zpravidla za základ jednu ze dvou celkem protichůdných ideologií, z nichž první — ve smyslu DARWINOVA evolucionismu — považuje pračlověka za polozvířecí, divokou a stádovitou bytost, kdežto druhá, blízká rousseauovskému volání po návratu k přírodě, spatřuje v něm ideální, dokonalý typ lidstva. Ethnologie ukazuje, že obojí stanovisko je výstřední a nesprávné. Primitivové nejsou ani tím, ani oním; jsou to prostě lidé v plném významu slova jako my, s vlastnostmi dobrými i zlými, a jejich typy vykazují co do inteligence i charakteru bezmála takovou pestrost jako národové, jejichž kulturu označujeme jako vysokou.

Příčinou mnoha omylů bývá ovšem i to, že autoři, jako na př. L. LÉVY—BRUHL, zahrnuli mezi primitivy i kmeny, jejichž úroveň nemá se skutečnou primitivitou co činit. Podle kulturně—historické ethnologie z množství »přírodních« národů lze dnes považovati za primitivy (poměrné) jen kmeny t. zv. stupně »prakulturního«, t. j. nejstaršího, jaký možno vědeckými prostředky zjistit. Jsou to kočovní sběrači přírodních plodin a nižší lovci.²⁾ Jen tyto kmeny nám představují ustrnulé, ve vývoji opožděné zbytky pravěkého lidstva. Podrobný výzkum těchto dětí přírody přinesl mnohá překvapení a leckterou theorii o prvopočátečním vývoji člověka odkázal do říše výmyslů.

S hlediska pedagogického ovšem nelze u nich mluvit o theoretické výchově ve školském pojetí národů civilisovaných. Přece však výchova mládeže je tam pečlivá a v první řadě zůstává úkolem rodiny, která je tam základní jednotkou sociálního zřízení, zatím co kmenová organizace je vyvinuta jen v náznacích. Jsou to tedy především rodiče, kteří svým dětem udílejí potřebná naučení, a to příležitostně, nikoli soustavně, a prakticky, spíše vlastním příkladem, než mnoha slovy. Tak matka uvádí dorůstající dceru do prací v skrovné domácnosti a do budoucích úkolů ženy, kdežto otec učí syna hotovit nářadí a zbraně a brává jej s sebou na cesty a na lov.

Soustavného poučení, zvláště náboženského a mravního, dostává se mládeži spolu s důkladnějším uvedením do kmenových tradic v době dospělosti, kdy se jinoch a dívka stávají schopnými založit vlastní rodinu. Příslušné instrukce udílejí se jim jednak odděleně podle pohlaví (matka a starší ženy poučují budoucí nevěstu), jednak pro obě pohlaví společně a slavnostním způsobem při t. zv. **iniciačních obřadech**, jimiž se jinoši a dívky přijímají za plnoprávné členy společnosti a tak se uschopňují k uzavření manželství.

Všimneme-li si výchovy u domorodců Ohňové země, učiníme tak proto, že právě tito primitivové byli od dob DARWINOVÝCH označováni za polozvířecí stádo divochů a ještě r. 1889 byli na pařížské výstavě prohlašováni za lidojedy. Podnět k nejdůkladnějšímu studiu jejich kultury, takřka v poslední chvíli před jejich vymřením, dal známý ethnolog W. SCHMIDT a nejlepším jejich znalcem stal se jeho žák M. GUSINDE, který byl od nich i se svým průvodcem W. KOPPERSEM přijat do kmenového společenství. V tuto chvíli náleží arci jejich kultura již minulosti, neboť vlivy »civilisace« a hlavně vinou ziskuchtivých přistěhovalců byly všechny tři kmeny, Halakwulup Yamana³⁾ i Selknam⁴⁾ téměř vyhubeny.

Od útlého věku zvykaly si jejich děti na drsný způsob kočovného života. Šťastná matka nezpívala tam svému nemluvněti ukolébavky, jaké jsme my slyšeli, a robátko při vši potřebné péči rodičů bývalo většinou ponecháno samo sobě, aby se učilo co největší samostatnosti. Později než u ~~naš~~ teprve stykem s ostatními dětmi učilo se mluvit a opravovat jazykové chyby. Nebylo přísloví ani básní, ba ani písní v našem smyslu, a jednotvárné melodie, jimiž provázeli své rytmické pohyby a mimické tance jako by vskutku přenášely ozvěny dávného pravěku lidstva. A přece, jak dokazuje množství mýtů (u Selknamů a Jamanců), i jejich duševní život byl poměrně bohatý.

Mlčení hlubokých lesů, ticho odlehlých zátok a samota širé stepi ohrážely se v uzavřenosti jejich duše; návštěvník nebyl tam vítán s úsměvem na tváři a pozdravem, u nás obvyklým, ač stejně vážen a štědře pohoštěn jako u ostatních primitivů. I dovádivost hrajících si dětí byla mírnější. Kočovní pud a touha po nespoutané volnosti v přírodě vtiskly jejich myšlení i jednání rys jakéhosi neklidu a nestálosti. Jako většina primitivů byli obdařeni bystrými smysly, živou vnímavostí, výbornou pamětí i skvělou vlohou pozorovací a napodobovací. Také jejich všeobecné vědomosti oceňuje GUSINDE jako poměrně rozsáhlé, neboť se týkaly podrobné znalosti okolní přírody, počasí, rostlin, vlastností a života zvířat.

Vyžadoval-li tvrdý život Fuegiánců vysokého stupně tělesné zdatnosti, nikterak se při tom nezanedbávala výchova ducha. Vlastnosti, které rodiče, příbuzní, instruktoři a kmotři iniciací vštěpovali mládeži, soustřeďovaly se kromě úcty a poslušnosti k nejvyšší bytosti v požadavku, aby se dítě stalo **dobrym a užitečným členem lidské společnosti**. K tomuto cíli směřovalo také výchovné úsilí vypěstít v mladém člověku značnou míru sebevlády a trpělivosti, obětavosti, štědrosti, pohostinství a úcty k starým. Motivem této askese byl především zřetel k nejvyšší bytosti: »Tak prikazuje Temaukel«

(u Selknamů), »tak káže Vatauineira« (u Jamanců), dále úcta k tradicím: »Tak nás naučili předkové, tak je to správné,« a konečně ohled na vlastní blaho, čest a oblibu: »Budeš-li se tím řídit, budeš dlouho živ, lidé tě budou mít rádi, budou tě chválit.«

Ze výchova byla převážně individuální, přesvědčíme se i ze způsobu a obsahu napomenutí. Tak u Selknamů napomínali rodiče hochy: »Musíš být dobrým člověkem. To a ono . . . se nesluší na Selknama. Vstávej časné z rána. Poslechni, co ti otec (matka) poručí. Neposmívej se starým lidem a posměšně jich nenapodobuj. Nehašteř se s jinými dětmi. Neber druhému jeho hračky. Cvič se vytrvale ve střelbě (lukem a prakem), abys měl jistou ruku. Dbej čistoty; jsi-li špinavý, umyj se! Dítě se špinavým, roztrhaným pláštěm není hezké. Udržuj své věci v pořádku.«⁵⁾ Podobně zdůrazňovali cudnost a slušné chování k dívkám.

Nikdy neslyšel GUSINDE hrozit dětem tělesnými tresty, zato však se užívalo poukazů na předčasnou smrt nebo na autoritu Nejvyššího: »**Ten-tam-nahoře** . . . nechce, aby se lidé svářili; vidí, jestliže někdo obtěžuje děvče nebo ženu . . .« Podobně bývala varována dívka, aby si nezádávala ve styku s muži a nehádala se s ostatními ženami. »Starí vždy říkali: **Ten-tam-nahoře** trestá toho, kdo jedná jinak než naši předkové.«⁶⁾

Je přirozené, že i mezi našimi primitivy se vyskytovaly špatné povahy, celkem však jejich jemný vychovatelský takt a ušlechtilé zásady přinášely dobré ovoce. »Každý pozorovatel musí přiznat výborný dojem, který dělá mladý Selknam. Malí Fugeánci jsou srdečné, milé bytosti, přítulné a přece způsobné, veselé myslí a dovádivé při hře, zvědavě se přibližující cizinci a potom zase náhle prchající jako plachá laň. Vroucí láskou lnou k svým rodičům, ačkoli to jen zřídka projevují výrazy něžnosti . . . Každého na slovo poslouchají.«⁷⁾

Výchovné zásady a motivy Jamanců byly tytéž. Snad to souviselo s jejich hloubavostí, že svá naučení a napomenutí častěji odůvodňovali: »Budeš-li lhát, nikdo tě nebude mít rád. Chop se chutě každého díla, pak s ním budeš hned hotov. Co ti povědí staří lidé, přijmi se vši vážností, neboť mají na mysli tvůj prospěch a tvé životní štěstí . . . Hašteřit se s jinými dětmi není pěkné; kdo tak činí jako dítě, sváří se později jako dospělý se svými sousedy a nikdo ho nemá rád.«⁸⁾

Autor připomíná, jak tito necivilisovaní dbali při výchově osobního založení a potřeb dítěte, jeho povahy a věku. Zdá se, že na rozdíl od Selknamů bývali k mladým provinilcům přísnější a nešetřili ani tělesnými tresty, zvláště když přistihli jinocha s dívkou na tajné schůzce.

Samozřejmě nejvíce péče věnovali mládeži v době dospívání. Zvláště svědomitě připravovala matka dospělou dceru na její úkol v manželství. Tak u Selknamů: »Buď počestnou ženou, jinak o tobě povstanou všelijaké řeči. Nebuď lenivá, konej hbitě své práce. Lidé mají rádi pilnou ženu. Zdržuj se vždy u své chýše. Ráno se musíš umýt a připravit si vlasy; potom se namaluj . . .⁹⁾ Dej se hned do práce, buď pilná a mlčenlivá po celý den. Čistotná žena je hezká a všem se líbí. Později budeš se musít starati o svého manžela; tak se nyní uč mít své věci v pořádku . . . Vyhýbej se každé rozepři se svým mužem. Počne-li láteřit, chovej se tiše. Neohlížej se za jinými muži; Takové věci se nelíbí tvému manželu . . . Buď úslužná a vlídná ke každému, kdo něco potřebuje; nečekej, až tě o to poprosí: vždyť náležíme k téže rodině, i všichni ostatní Selknamové!«¹⁰⁾

Nejinak poučovala jamanská matka svoji dceru: »Starej se dobře o své děti, pak se na nich dočkáš mnoho radosti . . . Vstoupí-li někdo do tvé chýše a přeje-li si mušlí, nebraň mu v tom, nýbrž ochotně mu jich nabídní . . . Ubírá-li se cestou slepec, přijmi jej ochotně do své chýše a dej mu jísti.

Uslyšíš-li něco špatného o jiné ženě, nevypravuj to hned dále; takové řeči o jiných působí nepokoj. Tobě se také nelíbí, když druzí mluví zle a pohrdlivě o tobě a za tvými zády. Budeš-li roznášet klep, budou se ti ostatní ženské vyhýbat a řeknou si o tobě: To je klepna, tamhle ta!«¹¹⁾

Jak patrně, tají se v těchto naučeních moudrá zásada: Co nechceš, aby lidé činili tobě, nečiň ani ty jim; a jak si přeješ, aby se chovali k tobě, tak se chovej k nim!

Slavnostně a důrazně doplňovala se tato naučení při iniciacích mládeže. Promluvy, vybízející k spořádanému životu podle kmenových tradic, plné životní moudrosti, opět bývaly individuálně zaměřeny a vtiskovaly se nemsazatelným dojmem do duše kandidátovy. Za tiché noci, v přítomnosti dospělých promlouval ctihodný kmet o ctnostech pravého Selknama: »Brzy opět vyjdeš z této chýše. Potom budeš již mužem. Chovej se jako muž. Znáš práce, které jsou tvým úkolem, nedej se k nim již pobízet. V pozdějších letech ti již nikdo nic neřekne. Všichni tě však budou pozorovat a budou mluvit o tvém jednání... Neodmlouvej matce... Chovej se uctivě k otci a ke každé starší osobě... Poněvadž jsou starší, zaslouhují úcty...¹²⁾

Ještě účinněji dovedli tu svému dorostu vštěpovat životní moudrost Jamanci. GUSINDE žasne nad jejich znalostí lidské přirozenosti a vychovatelskou prozíravostí. Aby duch čekatelů byl vnímavější pro vyšší zájmy, tělo podrobováno tuhé kázní a vůle cvičena v odříkání pro případná strádání v budoucím životě; proto jim bylo trvat nehybně v určité poloze, stanoveny přísné posty a sebevláda při skrovném jídle, krátký spánek v nepohodlné poloze a časná vstávání. Aby pak napomenutí instruktora a kmotrů působila hlouběji, dospělí i kandidáti chystali se každý večer usebráním v dlouhém mlčení a rozjímání a po promluvě měli čekatelé opět příležitost k důkladné reflexi po několik hodin. Zdaž se tu nesetkáváme s pravěkým způsobem **duchovního života?**

I zde následovaly po všeobecných naučeních individuální poznámky a pokyny podle pozorování dospělých. Promluvy netrvaly zpravidla déle než hodinu a poučení k vzdělání ducha střídala se účelně s pokyny k zušlechtnění mravů a brzy měli dorostenci příležitost osvědčit svou zdatnost praktickým cvičením v přírodě (při sběru dříví a na lovu zvěře). A celá tato promyšlená průprava pro život opírala se o autoritu Nejvyššího jako původce a strážce iniciací.

Uvedme ještě část napomenutí pro dívku: »Nehádej se se svým mužem hned pro každou maličkost, jinak se stane zatrpklým a nespokojeným. I když někdy skutečně pochybí, nesmíš proto hned dělat křik a mnoho povyku; však on již pozná při příležitosti svou chybu.«¹³⁾

Z instrukcí pro jinocha všimněme si rady, za kterou by se nemusil stydět žádný moderní pedagog: »Dá-li se nějaká stará ženská do povídání a vypráví nudné věci, neutíkej pln nevole z chýše, zůstaň sedět a vyslechni to přece. Jistě uslyšíš nějaké dobré slovo nebo příběh, které ti mohou prospět. Počkej tedy, až se stařenka vypovídá. Až budeš ve stáří sám příležitostně něco vyprávět a poznáš, jak při tvých slovech jeden za druhým se tlačí a plíží ven, anebo jak se při tom někteří baví mezi sebou o něčem jiném, bude tě to velice mrzet; zvláště nepříjemným bude pro tebe, že tě nechají sedět samého. Osvědčuj se tedy i ty vždy pozorným k jiným.«¹⁴⁾ Opět jako bychom tu slyšeli výtečnou zásadu: »**Co chcete, aby lidé činili vám, i vy číňte jim!**«

A rovněž v dalším: »Vstoupíš-li do chýše, ... dívej se vlídně na všechny. Nevěnuj se pouze jediné osobě a neobracej se k nikomu zády, jinak se budou cítit uraženi.« Nehledej pouze svého prospěchu, nýbrž pamatuj také na ostatní lidi. Jsi-li sám bohatě zásoben; neříkej: Po druhých mi nic není, nepotřebuji se o ně starat.«¹⁵⁾

»Uslyšíš-li venku křičet dítě, které ztratilo rodiče, vezmi je do náruči a zanes je rodičům. A musíš tak učinit i tehdy, kdyby to bylo dítě tvého nepřítele. Dítě přece nemá na tom viny, nemůžete-li se snést. A zaneses-li dítě i svému nepříteli, uvidí to a bude ti vděčen. A řekne si: „No, přece jen to není zlý člověk.“ A brzy budete pospolu žít v míru, jak se sluší.«¹⁶⁾

Psychologická jemnost, logická správnost a mravní ušlechtilost těchto naučení nebyla by k hanbě ani výchovným methodám v moderní společnosti.

¹⁾ Tierra del Fuego: Ohňová země. ²⁾ Srv. J. MATZKE, Manželství v pravěku, Olomouc 1934, str. 46 n. J. KRÁL, Zeměpis člověka II., Praha 1941, str. 9 n. ³⁾ Obojí nazývají »Canoe-Indians«, neboť většinu dne trávili na rybolovu ve svých člunech, zhotovených ze tří kusů stromové kůry. ⁴⁾ »Foot-Indians«, t. j. Pěší Indiáni; žili totiž na pevnině, na Isla Grande. ⁵⁾ M. GUSINDE, Die Seknam, Mödling 1931, str. 404 n. ⁶⁾ L. c. 407. ⁷⁾ L. c. 409. ⁸⁾ GUSINDE, Die Yamana, Mödling 1937, str. 744. ⁹⁾ Podle indiánského vkusu červená barva dodává půvabu. ¹⁰⁾ Selknam 411 n. ¹¹⁾ Yamana 756. ¹²⁾ Selknam 1030. ¹³⁾ Yamana 869. ¹⁴⁾ Yamana 875. Srv. W. KOPPERS, Unter Feuerland-Indianern, Stuttgart 1924, str. 94. ¹⁵⁾ Yamana 879, 881. ¹⁶⁾ KOPPERS l. c. 93.

PŮJDEME DO ŠKOLY KRISTOVY?

Václav Šlajs, odb. učitel.

Všeobecně se zjišťuje, že mravní stav naší mládeže není radostný, ba že vzbuzuje vážné obavy do budoucnosti.

Ovšem zjistit tento stav by bylo málo. Je třeba hledati cesty k nápravě. Ale nápravy nedosáhneme, dokud si neuvědomíme, kde je příčina stavu. Po první světové válce se pohodlně říkalo, že mravní úpadek mládeže a člověka vůbec je zaviněn válkou, která povážlivě uvolnila mravní základy. Přišla druhá světová válka a ukázala člověka v podobě dravé a krvelačné šelmy natolik, že by tu mohl být dán popud k odvratu od zla, ale mravnost upadá dál. Jdeme-li však hlouběji, poznáme, že dnešní neutěšený mravní stav má hlubší příčiny, které svými vlásečnicemi sahají až do dob francouzské revoluce. Tehdy byl s trůnu svržen Bůh a na jeho místo povýšen člověk a jeho zbožňený rozum. Tehdy se ozvala v plné svůdnosti věta, která kdysi zničila blaženství prvních lidí a která se zdála člověku 18. a 19. století ve světle ohromujících vynálezů rajskou hudbou. »Budete jako bohové!« Tak se volalo se všech tribun, které moderní věk dával k dispozici. Ale čím více se člověk kořil sám sobě, tím více pozbýval vlády nad sebou, tím častěji a tím více se stával obětí svého nešťastného omylu.

A tento člověk, ovládaný pýchou a shlízející se sám v sobě jako v zrcadle, vychovával mládež. Co říkal té mládeži, která dychtivě visela na jeho rtech? Není Boha kromě člověka! Není jiných zákonů kromě těch, které si člověk sám dává! Mravnost? Tu si podle svých potřeb a cílů vybuduje jednotlivec, národ, stát! Tyto zásady se usídlily na vysokých školách a školách vůbec, rozbujely se

v tisku a literatuře, vetřely se na jeviště, ovládly politiku. Bůh se stal psancem, byl posmíván a s ním i jeho věrní. Desatero a zákon lásky se staly veteší. Divíme se potom, že generace za generací byla mravně slabší a narušenější?

Chceme-li tedy nápravu — a lidstvo by ji mělo chtít, živelně chtít, jinak zahyne v nové světové srážce — musíme nahlédnout, že cesty, po nichž jdeme a po nichž vedeme mládež, jsou cesty bludné a že jediná záchrana je u Toho, který o sobě řekl: »Nechte maličké přijít ke mně!«

Když byly konány před časem v Kanadě rozpravy t. zv. »Sociálních týdnů«, jež byly věnovány mládeži, obrátil se Pius XII. na předsedu těchto týdnů zvláštním listem a připomněl mu okružní list Pia XI. »Divini illius Magistri«, v němž se praví:

»Chceme-li opravdu stvořit mládež, která zlepší budoucnost společnosti, je nezbytně nutné připomenouti prvotní a nepromlčitelná práva Církve a rodiny v tomto oboru. Stát má zajisté důležitou úlohu, ale není to ta, kterou mu přičítá totalitní pojetí starého a nového pohanství.«

V tomto citátu, který je i dnes tolik časový, máme dány tři činitele ve výchově mládeže: rodinu, stát a Církev. Rodina a stát jsou společnosti přirozené, Církev je společnost řádu nadpřirozeného. Výchovná činnost Církve, její zásady a prostředky jsou jedinou správnou oporou rodin, národů i států, které bez Krista, jehož Církev učí znáti, se řítí k záhubě. Správně se ptá Hilarius: »Co je světu nebezpečnějšího než nepřijmouti Krista?«

Chce snad Církev z panovačnosti ujařmiti lidstvo, když je chce přivést pod sladké jeho Kristovo, kde vládne láska, mír a pokoj? Hlásá Církev něco špatného, když chce, aby se svět sjednotil u nohou jedné, neměnné, věčné autority, jíž musí ze svých činů odpovídat malí i velcí, bohatí i chudí, vládnoucí i ovládaní? Či snad by špatně pochodil svět, kdyby odhodil ty dočasné bůžky, kteří jej pravidelně strhávají ve své pýše do běd, a kdyby se pokoril u nohou Pána Pánů a vyznal: »Pán můj a Bůh můj?«

Řikává se, že křesťanství selhalo, že nedovedlo vytvořit člověku lepšího, mravnějšího. Je však vina na straně lékaře, který předepíše lék, nebo na straně pacienta, který lék odvrhne? Nezklamalo křesťanství, ale zklamal člověk, zklamala rodina, selhala škola, selhaly instituce člověkem vytvořené bez Boha, ba proti Bohu.

Má-li být tedy lépe, musí být Kristus navrácen do rodin, musí být na jeho učení stavěno ve školách, musí být respektován v celém národním a státním životě, v celém zákonodárství a v celé životní praxi. Musíme zkrátka všichni vstoupit do školy Kristovy a hlavně musíme tohoto štěstí popřát v zájmu naší národní i státní budoucnosti naší drahé mládeži.

UČITEL - PĚSTITEL A STRÁŽCE JAZYKOVÉ KULTURY.

Doc. Dr. Frant. Kopečný.

Jazykové vzdělání učitelů a zvláště jejich výuka a výchova dětí po stránce jazykové jsou, jakkoli se to bude zdát na první pohled divné, čím dále na vyšším stupni školském, tím víc problémem mravním než čistě naukovým. Ne snad jen proto, že jsou mravně zavázáni vzdělávat sebe i své svěřence i k dokonalosti jazykové, ve smyslu jazykové správnosti a čistoty a vytříbenosti, jakož i co do hlubšího vhledu do zákonů a záhad jazykových. Myslím tu na to, že usilování o mravní zdokonalení sebe sama i svých žáků je tu před důležitou metodou správné jazykové kultury. Problémy jazykové správnosti a čistoty na př. nebudou samy o sobě, po stránce čistě naukové, působit tak veliké obtíže, jak bych rád ještě ukázal. Ale opravdové úsilí o pravdu, dobro a krásu se nemůže neprojevit kladně ani při tak výrazném a přímo na sdělení zaměřeném projevu duševního života, jakým je projev jazykový. Především je třeba výchovy, aby právě takovým byl: odvracet od planého mluvení, aniž ovšem potlačovat obyčejně výjimečně se projevující nadání a snahu po opravdu krásném způsobu jazykového vyjádření. Tento mravní prvek se projeví kladně i po jisté stránce jazykové kultury, ve slohu, po příručce i v intencí: prostota a stručnost budou většinou jeho příznaky a vždycky jím bude **přirozená opravdovost**.

Víme, že tím není vyčerpán rozsah jazykové kultury. Bude třeba samozřejmě výchovy k **jazykové správnosti**. S t. zv. otázkou jazykové správnosti a jazykové čistoty se nadělalo v řadě posledních desetiletí tolik povyku, že výsledkem jeho byla právě naopak rozkolísanost jazykového citu a bojácná nedůvěra k němu na jedné straně a úzkoprsé mentorování na straně druhé právě u těch, kteří měli být hlavními řediteli jazykové výchovy. Jazykovou správnost můžeme nejlíp definovat jako souhlas s normami v jazyce platnými. A poněvadž nám jde o výchovu v jazyce spisovném, tedy souhlas s normami jazyka spisovného. Norma jazyka každého, tedy i spisovného, je dána **v samém jazykovém obyčeji**, v jazykové praxi, v jazyce spisovném tedy jazykovým obyčejem největších **jazykových praktiků**, především spisovatelů. Je tu ovšem praktická otázka: Kde máme pro praktickou rychlou informaci spolehlivé zaznamenání, spolehlivou kodifikaci jazykového obyčeje, t. j. té pravé, vlastní jazykové normy? Měly by takovou kodifikací (zhuštěnou) být především i školské mluvnice. Některé školské příručky jsou co do vědeckého základu opravdu na výši (upozorňuji tu zejména na středoškolské cvičebnice Havránek-Kopecký-Starý-Získal pro nižší třídy). Leč školská příručka se musí opírat o vrcholnou kodifikaci úřední. Takovou úřední spisovnou normou než kodifikací jsou u nás zatím jen Pravidla českého pravopisu. Normativní a normotvorná musí být ovšem ve své části hlavní, pravopisné: pravopis je věcí konvence vědomé a záměrné, spadá do praktické oblasti lidských činností normovatelných. Zachovávají-li však Pravidla zčásti dosud postoj **zákonodárce místo spolehlivého záznamce** i v oblasti čistě mluvnické (předepisují-li na př. proti skutečné jazykové praxi imperativní tvary **tluč!**, **tlucme!** místo **tluč!**, **netlučte se!**), je to proto, že je nemožné odpoutat se náraz od starší tradice v tomto směru. Tradice ta nerozlišovala mezi normou a její kodifikací (která ovšem pro školskou praxi stejně normativně zavazuje) a vycházela z přesvědčení, že je dobré a účelné, aby jazykový **teoretik** normu mluvnickou přímo **tvořil** a jazykovému praktikovi ji **předpisoval**. Zmíníme se snad v některém z příštích čísel tohoto časopisu, jak byly tyto názory zčásti vyvolány i zvláštními poměry domácími, plynoucími z vývoje spisovné češtiny a z jejich funkcí v jednotlivých obdobích. Zde však znovu

upozorňujeme na rozdíl mezi pouhou pravopisnou, t. j. vnější regulací písemných projevů a mezi oblastí čistě jazykovou, zejména mluvnickou. Ta spadá do oblasti dění nezáměrně konvenčního, které se dá přirovnat spíše k dění přírodnímu, jakým je na př. život stromů. Kdo bude chtít poznat zákony, které jej ovládají, bude je musít vypořozovat, nebude je moci vytvořit. Skoro stejně je tomu se zákony mluvnickými. — Mimo Pravidla máme ještě jednu velmi dokonalou poměrně kodifikaci spisovné normy alespoň po stránce slovníkové a fraseologické: je to Příruční slovník České akademie, dosud bohužel nehotový (docházející k polovici písmene R).*) Jde o publikaci naší oficiální vrcholné vědecké instituce, která snad už svým důkladným svodem jazykového usu dobrých spisovatelů z posledních 60—70 let (co se týče našich klasiků i starších) učiní konec svévolnému vyvolávání zmatků s jazykovou správností a — zvláště tady, v oblasti slovníku, s jazykovou čistotou, t. j. snahou o domáci původ jazykového prostředku. Dostáváme se tu opět do oblasti víc mravní než jazykové. S hlediska jazykové správnosti podle hořejší definice nemůžeme odmítat žádný, ani cizí prvek, jakmile jednou obecně pronikl do jazykové praxe a tím do normy. Poněvadž slovník sám netvoří ani zdaleka natolik svéráz jazyka jako jeho mluvnice (t. j. způsob, jakým se v jazyku organizuje vyjadřování vztahů mezi slovy), přejímají se cizí slovníkové prvky (slova a fráze) do jazyka poměrně snadno, aniž se tím musí vůbec porušit nebo aniž se tím podstatně mění jeho hláskový nebo jeho mluvnický svéráz, který bychom mohli nazvat právem duší jazyka (angličtina má téměř polovinu slovního pokladu románského, aniž přestává být jazykem germánským, slovní poklad albánštiny je z valné části cizí, a přece může i Albánc mluvit plným právem o čisté, svaté řeči mateřské). Nebudu se tu šířit o vhodnosti cizích slov, kdy a do jaké míry je lze připouštět, nebo dokonce doporučovat. Nejdůležitější zůstane pro výehovu nakonec zmíněný problém mravní: aby se bránilo zbytečnému, ale obzvlášť chtěnému a afektovanému ohánění a napařování se cizími slovy: Je pravda: Jazykovou normu tvoří celý národ a nikoli snad jeho theoretické, jejichž předním úkolem je úkol vnímavého pozorovatele, věrného záznamce, nadaného a schopného objevitele vztahů a zákonitostí a jejich jasného a obratného formulátora a vykladače. Právě proto však, že jazyk tvoří celý národ a že není zaručeno, aby jej tvořili jen ti mravně nejlepší a jazykově nejopatrnější, vchází někdy do jazykové praxe ledacos, proti čemu je záhodno bojovat. Myslím tu na př. na jistou, někdy záměrně zmatenou a zastírající fraseologii novinářskou (rozhlasovou). To už je ovšem postoj spíš mravní proti zneužívání slova a rčení, snaha po označení věcí pravými jmény, boj už tedy nikoli čistě jazykový, protože v jazykovém obyčeji bývá změna významu i v pravý opak věcí dost běžnou: sloveso **ohroziti** znamenalo ještě na počátku minulého století pravý opak »zbaviti strachu«, »ostříleti«, polské **bezceňny** znamená »neocenitelný«, tedy velmi cenný, my dnes užíváme slovesa »zdechnouti« jen o smrti zvířat, ale autor staročeského evangeliaře ho užil i na označení posledního vydechnutí Spasitelova, **ministr** byl kdysi někdo menší (lat. minister = sluha) než jeho pán magister, který se k nám nakonec dostal i v podobě mistr; a jaký je dnes rozdíl mezi ministrem průmyslu a mistrem zámečnickým nebo i ministrem zdravotnictví a magistrem farmacie! — Bojovat tu lze jen proti průběhu takového procesu. nejsou-li totiž jeho motivy přirozené, nýbrž závadné, nemá však smysl boj proti hotovému výsledku. To by bylo nesmyslné, jako chtít nyní bojovat proti britskému společenství národů jenom proto, že kdysi vznikalo krvavými válkami a potlačením svobody národů, když by (předpokládejme) nynější

*) proto se používá hojně opravdu příruční slovník Vášův-Trávníčkův.

poměry v něm byly nejen řádně, nýbrž dokonce vzorné.

Ještě na jednu důležitou okolnost bych vzhledem k výchově jazykové správnosti rád upozornil. Na tu důležitou okolnost, že jazyková norma je proti normě nářečí lidového velmi složitá, či spíše řečeno, funkčně rozčleněná. Velmi trefně přirovnává Trávníček spisovný jazyk k výstavné čelnité budově s několika poschodími a postranními křídly. Proti němu je nářečí, kdybychom toto přirovnání dovedli do konce, prostá selská chalupa. Co tím chceme prakticky říci? Že norma spisovné češtiny má vícero vrstev, podle toho, ke kterému strukturnímu útvaru náleží. V mluvné formě spisovného jazyka, v t. zv. češtině hovorové, můžeme klidně užít tvarů: **uteč, uteču, utěct, na rukách, ty červené jablka, po nohách**, ba dokonce i tvarů **byl jsem se zubama, světla se často zháší**. To je právě důležité si uvědomit proti příliš úzkoprsému stanovisku mnoha našich inteligentů, kteří jsou ochotni vidět vždycky chyby a čertova kopýtka tehdy, když zjistí, že se někdy můžeme vyjádřit několika způsoby: myslí, že jen jeden z nich bude správný a ostatní že jsou zavržitelné: »Co je správné?« otáží se: »předávat, odevzdávat, odstupovat nebo postupovat statek?« »Hasiči **uháší** oheň nebo **uhášejí** nebo **uhašují**? V případě prvním je všechno správné a záleží na postoji pisatele, jaký jemný odstín chce vyjádřit, užijeli toho či onoho slovesa. To je věc týkající se ne jazykové správnosti (na proskribované sloveso předávati máme na př. doklady z hezké řady znamenitých českých spisovatelů od Němcové a Havlíčka přes Vrchlického po Vančuru,) nýbrž jazykové vytržbenosti užít vhodně slohově jemných odstínů mezi synonymy. U případu druhého nutno rozlišovat: v hovorové češtině (ale to znamená ještě pořád **spisovné** češtině, jen v její **mluvné** formě) lze říci **uháší**, v jazyce vlastně spisovném, t. j. spisovném v užším slova smyslu, připouštějí Pravidla a normativní škol. mluvnice jen **uhášejí, uhašují** (sr. biblické: **ducha uhašujte!**) bude tvar nejspíš ještě básnického jazyka, snad někdy hovorového, má-li onoru v místním usu. Pro učitele ve školské praxi je postoj dán závazností Pravidel. Avšak jen úzkoprsý vychovatel mládeže bude vidět ve tvarech odchýlných, než uvádějí Pravidla, **za všech okolností** t. zv. hrubé chyby. Za jistých okolností to bude možné: když se bude příslušná partie 3. osoby plurálu probírat v mluvnici. Ale bude to nevhodné na př. v jinak slohově vzorné komposici septimánově nebo oktávánově. Pro spisovatele by bylo bohudík svobody víc. Je nutno pro ně reklamovat jistou nezávislost na Pravidlech, pokud se nestanou vzornou kodifikací spis. normy. I beze zření k tomu, že jsou spisovatelé, kteří píšou velkou část svého literárního díla přímo hovorovou češtinou (K. Čapek), najdeme i jinak u spisovatelů prvního řádu odchylky proti Pravidlům a to nejen tam, kde je jejich předpis v příkrém kontrastu se skutečnou jazykovou praxí (ve zmíněném imp. tluc, utec a pod.), nýbrž i jinde, kde pravá spisovná norma neulpívá jen na archaičtějším stadiu, kodifikovaném Pravidly, jak to prozrazují na př. časté lokály na rukách, (na př. u Vančury), předložková spojení typu **doň, bez něj** a pod.), které jen korektor příliš »svědomitý«, dbající víc na mrtvou literu zákazu než na živou sílu básnického slova bude u spisovatele důsledně potlačovat.

Nakonec už tedy zbývá jen otázka čistě praktická: Jaká tedy bude nevhodnější cesta k zvýšení jazykové kultury při nedůvěře k dosavadním oficiálním strážcům jazykové normy. Ta cesta bude podle mého mínění stejná i tehdy, když už té nedůvěry nebude. Ani sebelepší kodifikace, pořádný praktický slovník, mluvnice jazyka spisovného a Pravidla se nehodí na nic lepšího než nanejvýš na rychlé, spolehlivé a theoreticky obohacující poučení. Ale daleko účinnější a schůdnější je tu cesta stálé praktické výchovy četbou hodnotné literatury našich klasiků minulých i nynějších. Od Máchova Máje, Erbenovy Kytice a Němcové Babičky počínajíc, máme tu tak bohatou stud-

nici vody živé, že by bylo prostě nesrozumitelné, kdybychom hledali poučení místo u těchto pramenů snad jen ve školských příručkách, které se v nejlepším případě budou napájet co do látky a jejího rozboru ze zdrojů týchž. A to už ani nemluví o různých »Rádcích« a jiných duchamocných příručkách »správné« češtiny, kde se můžete jen výjimečně osvěžit, když se dovíte, že se nemá říkat **je to pro kočku**, nýbrž **je to pro psa**. Nikoli, nechci zlehčovat cenu řádné kodifikační příručky nebo dokonce publikace oficiální. Zůstanou nutné jako svody jazykové praxe a mluvnických zákonů a budou nenahraditelné jako zdroje rychlého poučení v pochybnostech. Ale pro vlastní praktické zvýšení jazykové kultury budou činitelem druhořadým.

I dítě bude potřebovat vedle vlastní četby theoretického poučení a slohového vzdělání, dnes především ve věcech písemností praktických. K jazykové vytríbenosti mu dopomůže zase ovšem nejvíc vlastní sečtělost. Otázka regulace a kontroly jeho četby bude už ovšem samozřejmě více věcí rodičů než školy samé.

Tato snaha po vytríbenosti nebude nijak v rozporu s požadavkem prostoty a stručnosti, bude-li neustále ovládána onou přirozenou opravdovostí, kterou jsme si vytýčili jako hlavní mravní základ veškeré výchovy tedy i jazykové. Vox veritatis simplex et brevis est. (Hlas pravdy je prostý a stručný.) Ale není s ním v rozporu vznešená velebnost jazyka, kterou poznávali naši předkové četbou Písma svatého daleko více u pramene nežli generace naše a pro kterou, zdá se mi, i jazyková kultura právě širokých vrstev byla vyšší nežli dnes, i s aspekty tvůrčími, jimž se nedaří v éře kultury rodokapsové, večerníkové a goebbelsovsky propagující

Je velmi smutné, že úzkoprsé hledisko na jazykovou správnost, nehledící na možnost stylistického rozlišení dvojic nebo i větších skupin synonym, se stalo vodítkem i nedávno vyšlé středoškolské učebnici Jelínkové—Hallerové, kde se z jazykové normy vymycují nejen stylistické dublety, nýbrž i tvary *ječírě tčžré*, (na př. bleskurychle, za něž se předpisuje dnes takřka už neexistující dubleta bleskorychle).

ŠKOLSKÁ REFORMA.

Prof. Vojtěch Šlauf.

Mluví se o školské reformě, o Komenském. Ale Komenský řekl: »Kdo prospívá ve vědách a neprospívá v mravech, více neprospívá nežli prospívá.« (Didaktika - c. X.)

Mravnost jest základem všeho. Nikdo nemůže říci, že by se nebyla v Německu pěstovala věda, a přece se Němci dopustili zločinů, jakých neviděl svět. Veliký úpadek mravní jest i u nás. Hledá se lék. Nikdo nemůže dáti, čeho nemá. Led nedá tepla, tma nedá světla, zlo nedá dobra, věda nedá mravnosti. Mravnost může dáti jen ten, kdo jest absolutní mravnost sama, Bůh, jenž jest zároveň absolutní Spravedlnost a nejvyšší spravedlivý Soudce lidských činů. Proto nikoli z kalných pramenů lidských, ale jen z božských zřídél může člověk čerpati mravnost. A k těmto čistým, svatým zdrojům vede jedině náboženství, jehož úhelným kamenem jest Kristus — Bůh — Cesta — Pravda — Život. Proto klade Komenský hlavní důraz na náboženství, zbožnost (sr. Didaktika c. XXIV. a XXVII.), neboť

»život tento není pro sebe sám, než pro budoucí ten, přijítí teprv mající...« (Komenský, Didaktika - c. III.) Proto myslíme-li to s Komenského methodami výchovnými a s mravností upřímně, jest nutno, abychom dali ve škole náboženství místo, které mu Němci vzali, ale které mu jako předmětu nejdůležitějšímu právem náleží, místo první. Jest nutno, aby se náboženství vyučovalo povinně ve všech třídách škol všech typů. Ale to nestačí. Jest třeba, aby nikdo z učitelů, vychovatelů mládeže, nepodryval tento náboženský základ, ale jest nutno, aby všichni učitelé kněze v jeho náboženském úsilí o mravní výchovu mládeže podporovali, jsouce si vědomi slov Komenského: »P ř e d e v š í m tedy učitel ať pod trestem věčného zavržení se vystříhá nechati někoho odvrátiti se od zbožnosti, n a o p a k ať vynasnaží se učiniti všechny zbožnými. Nedokáže-li toho, všechna jeho práce je m a r n á.« (Škola vševědná 102.) Zkrátka celá výchova a vyučování by musilo býti proniknuto duchem křesťanským (knihovny, čítanky, učebnice, školní i domácí četba, účast kněží při aprobaci školních knih). Ale dobře praví Lev Druhý: »Víme až příliš dobře, jak tomu je ve skutečnosti. Proto se katolíci nemohou vzdát vlastního školství a jsou povinni je budovat. Spravedlnost žádá, aby stát jim z daní, které oni platí, přispíval na udržování těchto škol, jejichž hodnotu dokazuje mimo jiné i to, že jim s důvěrou svěřují své děti často i rodiče, kteří nemají k náboženství kladný vztah.« (Katolík z 30. března 1947.) Jsou práva státu, ale jsou i práva rodičů. Rodiče mají p r v o t n í právo řádu přirozeného na výchovu svých dětí, právo, jak prohlásil slavný papež Pius XI., nezadatelné a předcházející právo každé jiné občanské společnosti a státu. Rozhodnutí pak nejvyššího soudního dvora Spojených států z roku 1925 zní: »S t á t u nepřísluší žádná všeobecná moc, aby mohl stanoviti jednotný způsob povinné výchovy mládeže a ani n e m ů ž e nutit, aby mládež byla vzdělávána výlučně ve státních školách.« Rodiče jsou také velmi přísně vázáni ve svědomí a budou odpovídati Bohu za blaho a spásu duší svých dětí. Volá se po jednotě školství. Je pravda, že v jednotě je síla. Ale jen v takové jednotě, která vyplynula ze s v o b o d n é h o rozhodnutí ve věci d o b r é.

Proto dobře praví ministr Dr Jaroslav Stránský: »Když voláme po národní jednotě, budme úzkostlivě opatrní, aby bylo zřejmé, že tím rozumíme p r a v ý o p a k toho, co rozumí národní jednotou nacismus a fašismus: že tím rozumíme s v o b o d n ý s o u h l a s a s v o b o d n o u k á z e ň a ne onep pustý řád, ve kterém se člověku předpisuje, jak smí myslet a cítit a co smí miuvit a dělat. Jednota nesmí býti nesvobodou a nesmí býti na nesvobodě založena.« Stát se věru nemusí báti církevních škol. Tolik se zdůrazňuje význam soutěže. Nuže, naskytuje se krásná příležitost sou-

těžení škol státních se školami církevními. Katolická škola klášterní v Plzni, o níž školní úřady pronesly posudky nejlepší a jejíž poctivou práci jsem sám poznal, poněvadž moje dcera chodila do této školy pět let, velikou svoji mravní i kulturní vyspělost v soutěži již ukázala.

PREVENTIVNÍ METODA.

P. Oldřich Med, salesián.

Ve výchově se uplatňují dvě základní metody: preventivní a represivní. Tyto dva typy výchovy a vychovatelů najdeme všude, kde se o výchově mluví.

Vychovatel represivní vychází ze stanoviska, že chovanci stačí říci, jak se má chovat, co dělat a co nedělat, ostatek padá na jeho zodpovědnost a nebezpečí. Podrobí-li se, dobře, nepodrobí-li se, bude potrestán. Vychovatel je kontrolním orgánem, případně ramenem spravedlnosti.

Vychovatel preventivní jedná jinak. Neomezuje se na potlačování nepořádků, ale pokouší se je předejít. Bere člověka, hlavně mladého člověka, tak, jak skutečně je. Jsme přece po dědičném hříchu nakloněni k zlému více než k dobrému. Pak zkušenost ukazuje, že dítě se vyvíjí podle prostředí, v němž je vychováváno, ale to prostředí nebylo vytvořeno jím, nemůže tedy celá zodpovědnost za činy vůle, ještě nedokonalé, padat výhradně na ně.

Svatý Don Bosko, mistr preventivní metody, prostě uznává, že dítě je něžná bylinka, která potřebuje spíše býti chráněna před škodlivými vlivy, případně mírně otužována, a ne bita a znetvořována. Metodu represivní beze všeho vykazuje z výchovy mladých vůbec a nanejvýš jí přisuzuje existenční možnost a oprávnění někde v kasárnách, kde jsou lidé, jejichž vyspělá vůle může být za činy volána k úplné zodpovědnosti.

Preventivní metoda nenávidí pohodlné oceňování člověka podle zevnějších činů, ale snaží se vniknout až do hlubin duše a vypátrat jejich zdroje. Je to rozum a vůle! — Tyto dvě mohutnosti jsou pravými zdroji lidského jednání, v nich především třeba udělat pořádek, aby se postavily k platnému řádu kladně. Vychovatel musí dát chovanci správný názor na život, to jest musí vychovat jeho rozum. Při tom si je vědom, že světlo přirozeného rozumu nestačí, nýbrž že třeba ve velké míře sáhnout k světlu nadpřirozenému, k pravdě náboženské. Chápeme tedy sv. Dona Boska, když řekl anglickému lordu Palmerstonovi, že jeho celá metoda spočívá na dvou slovech: ragione e religione — rozum a náboženství. Tedy: rozum, osvícený věrou.

Než rozum sám nestačí. Za rozumem stojí vlastní královna lidské bytosti: svobodná vůle, a ta je vlastním předmětem výchovy. Rozum je pro vůli zdrojem světla a poznání, ukazuje předměty chtění ve skutečných barvách, chce ale ona. Jí patří zodpovědnost. Vychovatel ví, že mezi těmito dvěma mohutnostmi probíhá neustálé vzájemné ovlivňování: rozum osvětluje předměty, vůle po nich sahá a současně nutí rozum k dalšímu hledání. Rozumem třeba začít a dostat se k vůli. Tam je konečná stanice vychovatelova působení, tam je jeho hlavní práce.

Je to ovšem práce těžká. Vůle je svobodná a může kdykoliv zavřít před vychovatelem dveře. Až sem a dál ani krok! Je proto výchova uměním všech umění, jak praví sv. Chrysostom o tomto unikání až do intimní svatyně lidské bytosti. Jak se tam dostat?

Je jisté, že vychovatel musí si svěřence získat, docílit, aby tento dobrovolně nechal otevřenou cestu k vůli, aby v něm našel svého druha.

Preventivní vychovatel proto přichází k závěru o jediné schůdné cestě a stává se jedním z chovanců, snižuje se k nim, aby je pozvedl k sobě. K tomu třeba pokory, obětavosti a především hřejivé lásky — jedním slovem dokonalosti. Cesta, po níž se může vydat jen křesťan.

Obtíže této cesty jsou bohatě vyváženy ovocem. Chovanec většinou zůstane pevným až do smrti a zachová si vděčnou vzpomínku na člověka, který ho měl skutečně rád. Byl vychováván bez mrzačení a proto vyrostl v normálního člověka. A jelikož dobro tihne k rozšíření, bude i on dobře vychovávat své děti. To stojí zato a vychovatel je dostatečně odměněn už zde na zemi.

Metoda preventivní je metodou křesťanskou a pramení z evangelia. Každý křesťanský vychovatel musí být jejím přívržencem a horlivým uplatňovatelem. Kdo by se řídil jinými zásadami, nebyl by už vychovatel podle Srdce Ježíšova.

VZOROVÉ ŠKOLY.

František Juříček, ředitel měšťanské školy.

Naše školství se dostává do normálního chodu. Učitelé-idealisté, jimž není v národě rovno, doplňují své vzdělání na pedagogických fakultách, v prázdninových kursech, konferencích a pro zdokonalení v praxi se zřizují na okresích ve smyslu v. n. mšo z 25. ledna 1946 vzorové školy. Jsou to vlastně dobré normální školy. Zříditi takovou školu, která by měla podávat ukázky skutečně dobré práce učitelské, není tak snadné. K tomu jest třeba zvlášť zkušených pedagogů, dobrých praktiků, kteří se školou srostli a znají dokonale práci nejen normálních, ale i pokusných škol. Máme jich však v ny-

nější době dostatek? Víme z vlastní nedávné zkušenosti, že kdo se cítil v roce 1945 jen trochu lepším učitelem, snažil se získati místo inspektora nebo referenta v rozložitých výzkumných ústavech. Bylo to však správné? Právě v nynější době, kdy se jedná o přestavbu našeho školství, potřebujeme zkušené dobré praktiky na školách. Kdo má uváděti nynější učitelský dorost do praxe? U zeleného stolu se to dělati nedá.

Ředitelem vzorové školy musí býti zkušený pedagog a velmi dobrý praktik. Musí denně kontrolovati práci své školy, raditi a pomáhati kolegům, hlavně mladým. Nesmí to býti despota, který s černou knihou v ruce roznáší autoritu po třídách. Chceme svobodnou, demokratickou školu, demokratické ředitele, inspektory a ostatní nadřízené. Na vzorové škole musí býti vzorná demokratická spolupráce mezi všemi vyučujícími. Získané zkušenosti jednoho učitele si ověří druhý učitel, celý sbor a pak OPS okresu. Zde se nevystačí s normálními poradami. Krátké schůzky všech členů sboru budou nutností, musí však býti krátké a věcné. Zásadou by mělo býti: méně debat a více práce. Té je nám všem zapotřebí a k ní máme vésti. K zdokonalení práce velmi přispějí společné hospitace u ředitele a jednotlivých kolegů. V debatě, která musí ihned následovati, rozebere se věcně celkový způsob práce a stanoví směrnice pro další vyučování. Nesmí se to však zvrhnouti ve vyhledávání malicherností nebo dokonce ve vivisekci. K úzké spolupráci vedou vzájemné hospitace členů učitelského sboru. Při nich si možno ověřiti různé nejasnosti společných hospitací. Vzájemným poznáváním se utuží důvěra všech členů učitelského sboru a zvýší se zájem o práci.

Na vzorové škole by se mělo již vyučovati pracovními metodami. Žák se musí naučiti pracovati samostatně. Naším heslem budiž: žák práce, učitel vedení. Aktivní žák se nikdy tak neunaví jako pasivní. Pro tohoto musíme bedlivě upravovati rozvrh hodin, aby těžší předměty nepřišly na poslední hodiny. Aktivní žák bude klidně a dobře počítati i v posledních vyučovacích hodinách, neboť pracuje většinou sám a práce ho baví. Pro učitele není však vyučování pracovní metodou žádnou úlevou, ale naopak přesná příprava, pozorné sledování práce za vyučování, stálá kontrola a opravy slabších žáků vyžadují zvýšené pozornosti. Doma pak následuje ještě přehled vykonané práce, zjištění výsledků a nedostatků, příprava doplňků a oprav na příští hodinu. Na moderních školách, kde jest dosti místa, zvláště na školách měšťanských, velice usnadní práci zavedení pracoven místo tříd. V některých předmětech (zem., děj., přírodověda) je to skoro nutností. Ušetří se tím práce a času při přenášení pomůcek i samé pomůcky, které se v nynější době těžko opatřují. Výzdoba pracovny, je-li účelně volena, zvyšuje zá-

jem žáka o vyučování. Aby se mohlo učivo ve škole řádně procvičiti a žáci nemuseli každou hodinu přecházeti, možno zavésti v některých předmětech vyučování ve dvouhodinách. Zkušenost ještě rozhodne, osvědčí-li se vyučování ve dvouhodinách také ve vyučování jazykovém. Pro cizí jazyk stačí jedna hodina. Při veškeré školní práci vycházejme ze současného života. V něm žák tkví tělem i duší, proto jej co nejvíce při vyučování využijme. Bez života, bez zájmu nestojí práce za nic.

Vhodným prostředníkem a pojítkem mezi školou a veřejností jest pěkně a účelně vedený školní časopis. Měla by jej míti každá vzorová škola. Jest výborným pomocníkem při vnitřní školní práci. Seznamuje nás se životem školy, s prací rodičovského sdružení, dává různé náměty na úpravu školy, doplnění vnitřního zařízení a získává četné přátele na školách, s nimiž si časopis vyměňuje. Jeho výtisky je záhodno doručiti členům MNV, různým místním ústavům a podnikům. Získáme tím zájem veřejnosti, po případě štědré příznivce školy. Neocenitelná jest jeho pomoc při výchově mládeže. Je vlastně orgánem žákovské samosprávy, již se žactvo v mnohém spíše a ochotněji podřídí. Proto jí svěříme spolu s Dostrosem ČsČK výchovnou stránku žactva, ovšem za bedlivého vedení členů učitelského sboru — učitelů občanské výchovy.

Školní časopis předpokládá zřízení redakčního kroužku, který po čase pracuje úplně samostatně. Sbírá příspěvky, třídí je a doplňuje, tiskne časopis a rozesílá. Zájem členů o práci je mimořádný a dá se vhodně při školní práci využiti. Podobně se mohou zřídit podle potřeby kroužky: fotografický, modelářský, literární, zahradnický a jiné. Rozhodují tu místní poměry, finanční stav školy, žactva a hlavně mimoškolní zaměstnání členů učitelského sboru (na venkově).

Velmi důležité jest sledování školní práce v domácích a cizích publikacích. Dobré náměty a stručné referáty ze soudobé pedagogické literatury ožíví a doplní porady učitelského sboru.

DOPISUJEME SI SE SLOVÁKY.

Jan Sedlák, odb. učitel.

Při vzpomínkách na 28. výročí úmrtí prvního ministra války Československé republiky generála Dr Milana Rastislava Štefánika dne 4. května letošního roku rozhodli jsme se také my na měšťanské škole v Hoštce k praktickému pěstění československého bratrství.

Naše děti sestavily a napsaly několik dopisů, které jsme poslali čtyřem měšťanským školám na Slovensku. Do naší školy chodí totiž několik Slováků a ti nám dali adresy. Do každé zásilky jsme dali

průvodní dopis, pojednání o našem městečku, o okolí i o okrese Dubá, pak několik dopisů napsaných našimi žáky a první dvě čísla našeho školního časopisu »Vlastní silou«.

Psalí jsme, že chceme posílití vzájemnou důvěru mezi Slováky a Čechy, pěstovati úctu a bratrství, duchovní i národní jednotu našeho státu. V dětských dopisech byl líčen život na naší škole, školní práce a byly tam pobídky k zaslání odpovědí.

Odpověděly nám dvě měšťanské školy, Pruské a Rájec. Ze Stráňav došla zásilka zpět, že tam měšťanské školy není, a Púchov se neozval vůbec.

Z Pruského psal Palo Pecháček, žák kursu. Projevil velkou radost nad naším dopisem a líčil poměry v Pruském a okolí. Všímal si hlavně poměrů školních. Pochlubil se, že stavějí novou dvoupatrovou školní budovu a připojil její náčrtek. Píše doslovně: »Dalej v liste ste nám zdoverili, že by ste radi spravili výlet na Slovensko. Len prídte a obzrite si našu vlasť a naše Tatry; odtial pojdete domov s dojmami, ktoré se tak rýchlo nezabudnú a ani sa nedajú zabudnúť. Potom si obzrite aj Demänovské jaskyne (pri Lipt. sv. Mikuláši) a tie Vás iste nádchnu svojou krásou a nádherou.«

Vinca Lukáčová, kursistka, popsala hrad Vršatec a Augustin Cibik připojil lidovou pověst »Verný Budiač«.

Z Rájce píše též ředitel školy: »Želáme si iste všetcia, najmä my, vychovatelia, aby medzi oboma našimi národmi zavládlo úprimné a ničím nezakalené bratstvo.« V připojených sedmi dopisech žáků píše na př. Ladislav Uhlárik, žiak IV.A triedy: »Pevne dúfame, že pomery sa zlepšia a budeme mocť prekonať prekážky. (Vyučujú se v soukromých domech, školu mají vybombardovanou.) Ešte raz srdečne ďakujeme, že naviadzali ste s nami styky. Prosíme Vás, pokračujte v započatej práci a výsledok bude iste pekný.«

Mária Zedníková píše o Rájci, o škole a okolí a předesílá: »List, který sme od Vás dostali, nás veľmi prekvapil. Nenazdali sme sa, že si na nas niekto spomenie, lebo Rajec je malé mestečko ležiace v rozšírenom údolí...« Mikuláš Praznovec z jednoročného náukobehu ujišťuje, že »všetci sme sa potešili z listov, keď sme ich tak neočakávané dostali. Tešíme sa tiež z toho, že ste si spomenuli na Rajec, keď o ňom ani možno nič neviete.« Také Rudolf Daniška »posiela srdečný pozdrav i podekovanie za listy a čaká odpoveď na upevnenie bratstva medzi Slovákmí a Čechmí«.

Naše děti odepsaly všem. Lístky se jmény jsme dali do obálky a každý si jednu adresu vylosoval a napsal odpověď už samostatně. Jen se nedostalo právě na Rudolfa Danišku z Rájce a na Josefa Priložného ze IV.A z Rájce. Kolem štěstěny se nedá otáčet. Jejich adresy zůstaly v obálkách. Uvádím je zde proto, aby jim napsal kdokoli ze svěřenců čtenářů těchto řádek, poslal jim třeba výstřižek s touto

zprávou, přiložil naše poštovní známky a napsal pěkné psaníčko. Uvidí, že jej odpověď jistě potěší. Může se těšit, že si svou sbírku známek obohatí zase známkami slovenskými.

Necituji zde dopisy všech žáků. Vybírám jen některé. Srdečné přátelství dýchá ze všech. Na základě získaných zkušeností můžeme již říci, že máme na Slovensku četné přátele a jistě si jich ještě mnoho a mnoho získáme. Musíme se o to vší mocí snažit, aby přátelské pouto mezi Slováky a Čechy a tím i mezi zeměmi našimi a Slovenskem bylo co nejpevnější.

DVĚ NEVHODNÉ DĚJEPISNÉ PŘÍRUČKY.

Akr.

Psátí dějepisné příručky pro děti národních škol není věc snadná. Vyžaduje vedle zvládnutí příslušné látky také ještě značnou porci dovednosti v jejím podání a úzkostlivé objektivnosti.

Je nutno s politováním konstatovati, že autoři dosud vydaných dějepisných příruček ani zdaleka nestačili na úkol, o jehož řešení se pokusili. První z nich **František Frencl** vydal v »Příručkách pro žáky«, které vydává Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, za 15 Kčs »Československé dějiny a dostal k tomu souhlas Zemského výzkumného ústavu pedagogického pod č. 822/6 ze dne 4. IV. 1946.

Látku shrnul do 21 kapitol, z nich nejkratší je první, označená názvem Slované.

Dějepisné výklady na tomto školském stupni je nutno opřít o pevnou páteř politických dějin. Toho spisovatel nedbal a tak je učivo rozbito do obrazů, jejichž vzájemná souvislost je tak chabá, že se ztrácí. Tím ovšem mizí také to, co je pod titulem uvedeno, totiž jasný přehled učiva. Vycpávka těchto mezer kulturními a místy také sociálními a hospodářskými dějinami má nevalnou jakost a trpí neúplností. Tak na př. literatura končí Máchou a Havlíčkem, umění Mánesem a p.

Pokud jde o dovednost v podání, pak je nutno se podívatí nejasnosti a mlhavosti dikce i nepřesnosti výrazu.

Copak si asi představí děti, když tu čtou věty tohoto druhu? V první polovici I. tisíciletí po Kr. Svatopluk se uhájil a naopak (sic!) vybudoval silnou říši. Vzdělávaná půda se zmenšovala. Toto zařízení (feudální) podporovala církev učením o božském původu moci papežské, jež odstupňovaně přenášela na císaře, krále, šlechtu a lid. Do našich zemí se města dostala v německém rouše. Masivnost, těžko valená klenba a typický polokruhový oblouk jsou jeho (románského slohu) nejnápadnější znaky. Tam (v Kostnici) s proslulou hrdostí, ač křivě obviněn, neustoupil od své pravdy, kterou ze zákona Božího poznal, ani na hranici, na níž 6. července 1415 bez bázně zemřel. Komenský vynesl české jméno ve světovou známost. Rozčapnutí (ve vladislavské gotice) a prohnutí lomeného oblouku a obdivuhodná konstrukce klenby, v níž podpurná funkce žeber mizí v neuvěřitelné fantasii stavitele. Vojsko zahánělo nekatolíky do kostelů. Masaryk 64 letý úkol splnil. Tato vláda se stala symbolem ČSR. Další bitvy nesly armádní sbor až hranicím.

To ovšem nejsou ani zdaleka všechny duchaplné stylistické perly autorovy.

Dějepis má býti už podle starodávného názoru Ciceronova svědkem doby. Je oprávněným požadavkem, aby nebyl svědkem zaujatým, ale pravdivým a spravedlivým. Zatím je nutno po této stránce konstatovati, že smutně pro-

slulý »spisovatel« žakovských příruček Čaha našel svého důstojného pokračovatele, poněvadž se asi autor domnívá, že by byla věčná škoda, kdyby staré nemravvy vymizely. Tak se tu dovidáme, že »bohatství přineslo do církve velikou zkázu kněžských mravů, která se rychle přenesla na lid, církevní znemravnělost a vzrůstající poroba selského stavu vedly k velikým hnutím, že náboženství se stalo obchodem s hodnotami, odpustky a svátosmi. Táboři jsou demokraty, husitství hnutím demokratickým, prohlášení za svatého sv. Jana Nepomuckého za záměrný čin na vymýcení památky Husovy a p.

Nelze ani uváděti vše, co vydává tak divné svědectví o jakosti tohoto díla a o jeho výchovné hodnotě. Není pochyby, že by byl české mládeži autor daleko více prospěl, kdyby byl nic nenapsal, ale když nemá sebekritiky, bylo povinností Výzkumného ústavu pedagogického, aby s předloženou knížečkou naložil tak, jako Koniáš s knížkami ceny nejpochybnější.

Přiložíme-li ke **Stručným československým dějinám od J. S. Touce** táž měřítko jako k dílku předcházejícímu, zjistíme, že Touc dobře zachoval přehlednost dějin, jíž značně prospívá úvod, který v kostce — poněkud ovšem zvláštním způsobem — zachycuje hlavní období dějin našeho národa. Kulturní dějiny se tu také zastavily u r. 1848.

Pokud jde o podání, pak je tak nestřízlivé, že bezděky uvádí čtenáři na mysl známá slova: »Bujný oř je mluva naše.« To, co chybí Frenclovskému na vzletu a dikci, toho se dostalo Toucovi měrou nadbytečnou, takže neprávem jeden z pozorovatelů této knížky nazval ji dějinami z frází a vyslovil svůj nemalý podiv nad tím tajemstvím, jak lektorům Státního nakladatelství mohla do tiskárny proklouznout tato sbírka omšelých krasořečnických frází.

Jako ukázka jeho stylu poslouží nám tyto věty: »Z temna země se rodí rok co rok miliony květů — v nekonečných, tajemných prostorách vesmíru se rodí nové a nové světy. Stálé věčné vznikání . . . Trvalo to snad sta milionů let, když dnešní slunce bylo nesmírnou rozžhavenou hmotou tekutou a plynou . . . (Jako by jí dosud nebylo!) Hle vývoj, pokrok, zdokonalování z nepatrných začátků, to je cesta člověka. Pohleďte na ni a zamyslete se i čím byl člověk a čím je. A čím bude. Půjde, musí dál a dál. Ponenáhlým pomalým vývojem, ale i náhlými převraty, revolucemi jde člověk, jde svět kupředu a výš.«

K nebratrskému činu Oldřichovu připojuje tuto úvahu: »Stará doba byla, jak vidíme, velmi surová. Otroctví, vražda, poddanství, násilí všeho druhu byly všedními zjevy. Ani křesťanství je neodstranilo, nýbrž jen ponenáhlý vývoj. I mravnost se vyvíjí, pokračuje, zlepšuje se. Oč dnes je svědomí citlivější než bylo před stoletími. Vzdělání osvěcuje rozum i srdce víc a více. Člověk dnes žije daleko mrávněji, čistěji, spravedlivěji než žil.« Jaká iluze! Nikdy lépe než právě v dnešních dobách nebyl proveden důkaz přesvědčivější, že vzdělání a rozum staly se služebníky zla v jeho nejhorší podobě.

Taková dikce nemůže nesvádět k nepřesnostem a k nesprávnostem. Jsou roztroušeny po mnohých stránkách této knížky a vedlo by to daleko, kdyby tu mělo býti uváděno všechno. Jenom jako namátkou uvedu aspoň něco: »Tato kaple (Betlemská) byla založena proto, aby se v ní kázalo česky. Neboť tak byla už tehdy Praha poněmčena, že neměla skoro chrámu, kde by se mohlo kázat česky. (Hus) kázal jako kdysi Kristus kázaval.« Pražanům doby husitské strouhá tuto poklonu: »Takoví lidé, ochotní dohodnouti se s každou lží a nepravostí, jen překázejí pokroku. Poznali jsme je bolestně v době vlády německých zločinců u nás v letech 1939-45.« A o kousek dále: »5. května povstala i Praha. Na pražských ulicích bili německé nepřátele. Bil je kdekdo. I děti pomáhaly stavěti barikády. Žel, bylo málo zbraní . . .« Tak jej bombastické fráze svádějí k přehánění chvály i hany, což vzbuzuje dojem, že

autorův názor na některé úseky našich dějin je unáhlený a podléhá okamžitým náladám. Samo sebou se rozumí, že by děti se z takových příruček učily vyjadřovat nabubřele a frázovitě.

Pokud jde o poměr ke katolicismu, nezůstal Touc naprosto za Frenclovským, zdali ho snad i nepředstihl. Na jedné straně oceňuje celkem spravedlivě sv. Cyrila a Metoděje i sv. Václava a kulturní práci prvních klášterů, ale na druhé straně užívá proti církvi katolické, proti papežům a jesuitům slov velmi silných. Tak tvrdí, že za Řehoře VII. měli všichni poslouchati papeže jako Boha — tak prý kázali tehdy kněží. Mezi kláštery německé a poněmčující řadí Strahov, Želivo a Sedlec. Jan z Jenštejna byl podle něho člověk svárlivý a pyšný, křesťanství za Václava IV. se zpronevěřilo Kristu, všechno téměř kněžstvo lačnělo po bohatství a vedlo život pohoršlivý atd. Na kacíře píše takovouto ódu: »Kacíř, toť svatý nespokojenec s tím, co je a co už nestačí. Kacíř, toť člověk, jenž celou duší usiluje o nové a lepší. Jen z kacířů — z těch svatých nespokojenců — se rodí lepší svět, pokrok. Pokrok nejen duchovní, ale i sociální a hospodářský.« V jesuitech vidí největší nepřátele našeho národa. Obviňuje je, že se vplížili do země Husovy, že nekatoličtí sirotci byli zavíráni do jezuitských kolejí, že zbohatli po Bílé hoře a že oni jsou příčinou slovenské literární odluky.

Na str. 57 tvrdí, že nejhroznější silou, která u nás v 17. a 18. století všechno drtila, byla náboženská nesnášlivost a je vysloveným jejím nepřítelem, ale zároveň při tomto způsobu dikce i jejím ohnivým hlasatelem. A ta jeho knížka byla vytištěna ve Státním nakladatelství a dostane se v tisících exemplářích po 13 Kčs do rukou naší dorůstající mládeže. Ovšem spisovatel i vydavatel si mohou v tomto případě klidně umýt ruce a na výtky odpovéděti, že tato vzácná výchovná publikace neproklouzla do tiskárny Státního nakladatelství, ale »prošla několika svědomitými posudky Výzkumného ústavu pedagogického. Byla posouzena i ideově, i věcně, odborně. Státní nakladatelství ve své svědomitosti ji dalo nadto posoudit jazykovému odborníku. Až po všech stránkách vyhověla, tak ji vytiskli.« Tolik autor na obranu proti nepřiznivé kritice v »Národním osvobození«.

Tak co tedy ještě chcete?

Podivně zkoumá Výzkumný ústav pedagogický v Praze i v Brně!

Poněvadž v knížce Frenclovského je pozorovat nemaskovanou snahu dívat se na naše národní dějiny pod zorným úhlem dialektického materialismu s úsilím přenášeti dnešní názory do dob dávno minulých, bude dobře, připojíme-li sem ve zkratce současný názor ruských pedagogů na vyučování dějepisu.

V SSSR se také z počátku učily děti místo dějepisu jakýmsi hospodářsko—sociologickým výkladům. Minulost byla zkracována, schematisována. Dějepis byl plný anachronismů. Proto bylo vydáno 16. V. 1934 nařízení o vyučování dějepisu na školách v SSSR. Upozorňuje se v něm na to, že výklad dějepisu zaměňují za abstraktní sociálně hospodářské formulace. Takové výklady zabývají dějepis výchovného významu. Sociologický dějepis je nutno nahraditi dějepisem skutečným. Rozhodnou podmínkou pro to je respektování historicko—chronologické posloupnosti při výkladu historických událostí, poněvadž jen takové vyučování vede ke správnému pochopení společenského vývoje.

Na základě těchto náhledů byl pak dějepis v sovětských školách obnoven ve staré a osvědčené podobě.

Zdá se, že by někteří naši pedagogové chtěli tento sovětský pokus u nás opakovat. Lze právem pochybovati, že by došli k jinému výsledku než v SSSR. Proto udělají budoucí spisovatelé dějepisných příruček dobře, když pokusů tohoto druhu zanechají.

Kdyby se snad někdo chtěl pustit do spisování stručné dějepisné příručky, pak by bylo dobře, kdyby si napřed přečetl napřed něco podobného jako Dějiny Francie, které vydal Ernest Granger v obrázkových příručkách Hachetových. Snad by se uvaroval takových nehorázností, jimiž naplnili naši dva autoři svá neveliká, ale svrchovaně »nezdárná« dílka.

ROZPAKY PSYCHOLOGIE.

Od té doby, co opustila psychologie svůj rodný domov duchových věd a vydala se na zkušenou do oblasti ostatních věd, zakusila už mnohé dobrodružství a zklamání, mnohé uznání i pokoření, mnoho chvály i úsměšků. Chodila po krkolomných cestách čirého spiritualismu i po lopotných dílnách pokusnictví. Chlácholila se svými obtížemi a vychloubala se svými úspěchy. Někdy chvatně řítila se vstříc nejnovějším nápadům i choutkám jednotlivců, jindy zase oddaně naslouchala znamením doby a poslouchala rozkazů filosofických vládců. Někdy pomáhala dušeznalectví, jindy zase rozptylovala nežádoucí pochybnosti o znalostech duše.

Snad žádná jiná věda neoctla se po celou dobu svého vyspívání tak často ve svízelných nejistotách a neurčitostech, jako právě psychologie, proto, že její oblast zasahuje tak mnohoznačně do celého života lidského. Odvěký problém sounáležitosti duše a těla nejen tížil ducha usilujícího o vlastní poznání, ale působil opravdově se snažícím badatelům vždy nové překážky a obtíže. Kdykoliv se zdálo jednomu i druhému z myslitelů, ať už více materialistického či spiritualistického zaměření, že se už přiblížili k samé podstatě problému, vždy se zase objevily nepředvídané okolnosti, které opět zvrátily celý myšlenkový a poznávací postup z pracně nabytých poznatků a odkázaly jej do ještě nepovšimnutých souvislostí života. Nikde ve vědeckých osnovách se nenaskytlo tolik tajemného jako právě v psychologii, která se zmlátala stále v nových rozpacích a nesnázích. Vzpomeňme jen na všechny ještě dnes tak ožehavé spory psychologie, zdůrazňující jednak jedině správný postup pokusnický, jednak zase jedině směrodatné stanovisko duchové. Jakkoliv zřejmá je v každé vědě zvláště oprávněnost zkušenosti, přece se ukázalo, že tato zkušenost může v psychologii znamenati dokonce různé oblasti myšlení. Mezi zkušeností a zkoušením není rozdíl snad jedině v postupu usuzování, nýbrž spíše v osobním záměru, filosofických předpokladech a životních názorech.

Do psychologie náležely kdysi právě tak psychologické dohady a fysiognomické odhady jako až podnes psychologické romány a různé životopisy. Jejimi hodnotami se chlubily už dávno lékařské zákroky i spiritistické tužby.

Více než v kterékoliv jiné vědě třeba přikládati zvláštní význam osobní zkušenosti v psychologii, která je tvořena skoro výhradně osobními zážitky a jejich souvislostí s veškerým dějstvím, přírodním i duchovým. Proto ani zdánlivě zcela bezpředmětné výklady spiritistů nejsou tu bez jakéhokoliv významu pro psychologická bádání, pro osobní hodnocení lidí spiritismem zaujatých. Tím více však třeba, aby psychologie dbala oných jevů, které lze odhaliti za obyčejnými způsoby duševního dějství. Metapsychologie není zvláštní psychologií, nýbrž pouze zvláštním oborem jejího bádání. Psychologie není popravčím metapsychologie, nýbrž jejím pomocníkem, ale i obezřetným poručníkem.

Hodně zájmu o duševní jevy vzbudil v posledních létech B. Kafka svou knihou: »Nové základy experimentální psychologie«, která vyšla už v jedenáctém vydání, dosud však nebyla vůbec hodnocena psychology, kteří se za-

bývají také nejnovějšími směry a hledisky dušeslovnými, ač, jak se autor chlubí, upozornila na sebe i některé časopisy cizozemské, jako »New York Herald Tribune« (29. IV. 1946) a »Septieme Edition Cité Soir« (10. V. 1946), kde se píše, že »slavný psycholog B. Kafka objevil zlatá pravidla světa« Také u nás byla kniha dosti příznivě posouzena některými, zvláště katolickými. časopisy (Dobry pastyr) pro svůj náboženský postoj a umravňující záměr. Všem kdo se poněkud obeznámili se způsobu pokusné psychologie, dostalo se tu však zklamání, neboť nejde tu tak o vědecké pokusnictví moderní psychologie, jako spíše o pokusy metapsychologické, které tu jsou podány a popsány v hojném počtu a s naléhavou přesvědčivostí. Kniha, která věnována je »všem trpícím«, poskytuje hodně podnětů k zamyšlení se nad zdánlivě bezúspěšnou snahou všech moderních způsobů psychologie a k přemýšlení o nových možnostech psychologických ponětí. Autor dovolává se netoliko svědectví svých »citlivců« a vyléčených, nýbrž také uznání lékařů, kteří mu věnovali pochopení. Metapsychologie, která tu je důrazně rozlišena od spiritismu, chce podati pouhé »vyjasnění poznatků o duši a jejich projevech v transu,« nikoliv »nějaký vědecký systém«. Správně podotýká Kafka, že »pravda je majetkem všeobecným a cesty, jimiž se k této absolutní hodnotě blížíme, jsou svérázné«. Svě »duševědné výzkumy a objevy« zakládá autor na prosté a jednoduché filosofii dualismu a vzájemného působení duše a těla »mezi sebou a sebe«. »Duše je formou smyslového projevu, tento projev není přímý: není duchový ani tělesný. Tím, že je vázán na hmotu, je soupodstatný, jest psychologický. Vlastní ráz poznání, počitků a vjemů jest jiný, děj nadfysický a nadfysiologický — je to děj vědomý.« Nedostatky soustavné průpravy filosofické a psychologické snaží se autor nahraditi bystrým sebezpozorováním a srovnáváním úkazů a výpovědí těch, kterým se dostalo jeho prostřednictvím možnosti vyzkoušeti mimořádné jevy psychické. Roztřídění onoho vědomého děje vyniká proto vytríbenými postřehy, ale zaniká v nepřesnosti rozlišování fyzického a psychického, které někdy splývá s fyzickými předpoklady hmotnými. Kafkovo vědomí má jedenáctero tvárností. Počíná »vrchním« a končí »spodním« vědomím. Rozeznává »vrchní podvědomí, vstupní podvědomí a spodní nejzazší podvědomí«. Kromě toho uznává ještě »tvorivé podvědomí«, ve kterém se »přímo plně uvědomuje bez prostřednictví esplan«. Esplano je tu míněno jako »buňka co nejméně hmotné podstaty, zářivé vlastnosti, nositel paměti a inteligence«. Na rozdíl od obvyklého ponětí podvědomí jako nedokonalého »stupně« vědomí označuje Kafka podvědomí za »činnost duše v šedé koře a jejím oduší bez činnosti esplan a smyslů«. Zmatek tu jistě působí v ponětí jednak názor, že »esplana a smysly mohou býti řízeny přímo z podvědomí« a smělé tvrzení, že »z tohoto stupně podvědomí vycházejí vzácné duševní schopnosti, vlohy, vlastnosti, přímé nazírání, vise a mimořádné zjevy a jevy«. Jednak, že ve spodním nejzazším podvědomí, kde se nachází duše pouze ve »fluidu oduší«, duše prožívá svoji dokonalost«. Dovedem si stěží představit dokonalost duše v područí takového fluida oduší, které je »zářivým fluidem« a »sloučeninou sytonů zářivé energie«. Sytonem nazývá autor nejmenší částice hmoty. Sloučeninami sytonů jsou proton, positron, elektron a neutron. Původní číře pojatá duše ocitá se tu v zajetí těchto »onů«, kteří přece bezdůvodně jsou tu postaveni na prestol duševního života. Duše, která »sídlí hlavně v šedé substanci (kore) jako centru,« účastna je »záření« fluida oduší svými »zářícími uzličky« a která závislá je »na zprávách, které našim smyslům dodávají fotomy,« stěží by dosáhla onoho stupně mravní a duchové dokonalosti, který vyžaduje autor jako podmínku duševního zdraví a zdaru. Duše, která se »může pomocí fluida oduší uvolniti na dálku a místo«, je tu přece poddána tomuto fluidu a toto »tekuté« oduší neobejde se jistě bez duševní tekutiny, která

má přece jen blíže k hmotným nížinám než k duchovým výškám.

Filosofické víry dovedou strhnouti netoliko překotně myslící, nýbrž i rozvážně se snažící, ale sobě příliš důvěřující vědecké pracovníky. Nebezpečí je tu tím větší, čím odvážnější je myslitel a čím se hlouběji ponoří do tajů duševna. Pak mohou se také u »citlivců« a snaživců sebevědomě duchově zamířených objeviti taková rčení jako na př. »oduševnělý magnetismus« (87), který »proniká dosti volně« a »lze mu v běhu stačiti« (93). Náboženskému ponětí katolickému neodpovídá ani nápis článku: »Kristus — největší hypnotisér a magnetisér,« které zdánlivě činí zadost úctě věřícího křesťana, ale nesrovnává se zcela s věroučným podáním nadpřirozena. Netoliko vědecký, ale i populární výklad vyžaduje kromě přesnosti a určitosti také důslednost. Může-li se naše duše projevovati i bez těla (31), není tu náležitě popřena ani oprávněnost spiritismu. Také by každý psycholog věděl, proč je »něco jiného rozum a něco jiného poznání« (34).

Než pokusy Kafkovy, o jichž solidnosti nechceme pochybovati, nebyly bezvýsledné a získaly mu jistě zaslouženě uznání. O jeho lékařských úspěších, které se děly jakoukoliv myšlenkovou koncepcí, ať magnetizéřskou či hypnologickou, nechceme tu rozhodovati ve jménu obvyklých psychologických výkladů. Ušlechtilá snaha pomoci trpícím našla tu, jak se dovídáme, svého splnění a proto záleží na tom, aby jí byla věnována náležitá pozornost také povolányi zástupci psychologie. Tato metapsychologie uvádí dnešní psychologii do rozpaků, které nelze ani zapírati, ani odbývati. Metapsychologie tato je předzvěstí exaktní vědy, podobnou, jakou byla kdysi alchymie. Řada vážných myslitelů a vědeckých pracovníků, kteří se oddali psychologii a přiblížili se metapsychologii jako na př. Driesch, ale i naši Babák, O. Fischer a j., nevěnovali se nadarmo problémům, které nedovede řešiti jednoznačná a jednotvářná psychologie. Bezmocnost psychiatrického počínání žádá si nových ponětí a postojů ve zkoumání duševna. Zbytky rozpoltěnosti mezi psychologií a biologií dožadují si náležitého povšimnutí a trosky poboření nevyhovujících soustav myšlenkových volají po včasném odklizení.

Zahanbení, kterého se dostalo psychologii už častěji od odvážných průkopníků nových způsobů myšlení a práce, mají býti podnětem a pobídnutím k zpytování vědeckých nedostatků a omylů. Není to nečestné, ani pro vědce, přiznati pochybení, ale jistě není čestné zapírati neúspěchy a brániti opravdovějšímu a nadějnějšímu počínání.

Rozpaky psychologie stávají se tím naléhavějšími, čím naléhavějšími jsou požadavky života, které jsou na tuto vědu jako na všechny ostatní vědy kladeny. Jedině správným kriteriem moderní psychologie musí býti její životnost a prospěšnost. Proto se musí obrátiti ve své rozpačitosti zvláště ke všem vědám a poznatkům, kterými zapojena by mohla býti do rozmanitých životních situací. Čím menší bude její osamělost a výlučnost, tím menší budou také její rozpaky, již proto, že bude postavena do souvislého svazku vědění o životě a nebude vystavena ve svých úsilích nebezpečí osudných omylů. Rozpaky psychologie změní se snad v opaky, ale právě opačné bývá význačným a vydatným doplňkem lidského poznání

Dr K. Černocký.

Jsmo svědky zvláštního zjevu : zatím co na katedrách uuniversity se mluví o skutečnosti světa nadsmyslného jako o věci samozřejmé, straší ve školských učebnicích hrubý materialismus a empirismus. Bývá tak při východu slunce : vrcholky hor jsou ozářeny, ale v údolích jest ještě tma.

Dominik Pecka : Ze zápisníku starého profesora.

SVOBODNÁ ŠKOLA VÍTĚZÍ.

Křesťanské školy v Nizozemsku mají více žáků než školy státní.

—KIS— Katolické a evangelické školy v Holandsku mají v posledních 17 letech nápadný vzestup počtu žactva na svých školách. Podle nizozemské statistiky bylo:

v roce 1930 na státních školách 37.7 proc. žáků, na školách církev. 62.3 proc.

v roce 1935 na státních školách 33.2 proc. žáků, na školách církev. 66.8 proc.

v roce 1940 na státních školách 30.4 proc. žáků, na školách církev. 69.6 proc.

v roce 1945 na státních školách 27.6 proc. žáků, na školách církev. 72.4 proc.

Zajímavé je srovnání s rokem 1900, kdy ještě na školách státních bylo dvakrát tolik žáků jako na školách církevních; avšak po vyhlášení zákona, který postavil školy církevní na roveň školám státním (r. 1917) došlo k rychlému obrátu. Od r. 1930 do r. 1945 klesl na státních školách počet žactva z 446.397 na 329.465 žáků, kdežto na školách církevních stoupl z 731.181 na 862.321 žáků. Katolické školy přitom zaznamenaly 23 proc. vzestup, evangelické školy vykazují 10 proc. vzestup.

Studenti salesiánského ústavu ve Fryštáku píší:

NAŠE DÍLNY.

Snad se podíváte, když při prohlídce našeho ústavu spatříte dveře s nápisem: *Dílny — nezaměstnaným vstup zakázán.* Že si chlapci v ústavě sami uklízejí, že si sami zametou, umyjí nádobí, to ještě není nic tak zvláštního. Ale jistě se podíváte, že si sami chlapci spraví boty, zašijí rozbité koleno, že dělají všechny instalaterské práce, že vládnou stejně hezky hoblíkem jako perem.

Pojďte se podívat dále! Vám jako hostům dovolíme vstoupit i přes zákaz »závodní rady«. Překročíme práh a očím se naskytne nezvyklé divadlo. Nejbliže u dveří vidíte hochy, jak se ohání dlátem. Dokončuje nějaké přihrádky. »Mistrem« je student, vyučený tovaryš.

Za stoláři se usídlili elektrikáři. Rozvodová deska, spousta vypínačů, zásuvek... Nevíte-li, kam některá ta součástka náleží, zeptejte se některého z těch tří chlapců, kteří zde pracují. »To je z dynamy, tohle je zkoušečka, toto jsou rozebrané vypínače a drátky do pojistek, zde skládáme elektrickou letovačku... A více už neslyšíte, poněvadž v tom okamžiku spustil nějaký zámečník elektrickou »šmirglouku« a ten malý učeň tam také vrtá elektrickou vrtačkou díry do železa pro nějaké nůty či šrouby. A do toho všeho zazní rána kladiva o kovadlinu a vy nevíte, kam se podívat dřív. Kleště, svěráky, klíče, zámky, kladívka, francouze, a kdo ví co ještě, to všechno jsou věci z inventáře dílny, věci, které se krásně vyjímají v ruce těch, kteří, i když chtějí být kněžími, nezapomínají, že i taková věc je sblížuje s dušemi pracujících tělesně.

A kdo ví, jestli tam mezi zedníky nenajdeme i našeho pana ředitele? Hoši se z jeho příkladu učí chápat pracující, kterým později budou bratry, vůdci a posvětiteli.

DIVADLO.

»Vy zde máte i divadelní sál?« Tak nějak jste se s roztomilým překvapením tázali, když jste si prohlíželi náš ústav ve Fryštáku, Ostravě, Brně, Pardubicích, v Praze. — Ano. Každý náš ústav se snaží mít své jeviště, větší, menší, ale vždy aspoň něco. — Proč? To je také odkaz Don Boskův a jeho závěť, nepsaná, jen pronesená, ale pronesená tak jasně. Vzpomeňte — tehdy na louce bratří Filippů! Tam to bylo. V jedné ruce držel lístek s výpovědí majitelů. Kolik ho to stálo, aby potlačil slzy v oku. A druhá ruka upokojuje chlapce, kteří už mysleli, že je to poslední schůzka s Don Boskem. Věřili mu. Věřili všemu, co řekl. A řekl toho dost: »Budeme mít, budeme mít školy, domy, kostely, divadla, hřiště . . . ! A pak přišel ten hrbatý a koktavý človíček a zavedl ho k panu Pınardimu. »Budeme mít« pronesené Don Boskem, pronesené Boží prozřetelností se začíná uskutečňovat. Zde je kus toho odkazu.

Ne Národní divadlo, ne městské divadlo, ne, to jste příliš daleko. To je salesiánské divadlo. Prosté naše divadlo. — S jakým cílem?

Don Bosko neznal žádné zábavy pro ni samu. Od přirozenosti spíše zdrženlivý a skoupý na slovo vnášel život do společnosti chlapců, aby do ní přivedl Boha. Když bavil, vzdělával. Když obveseloval, polepšoval. Don Bosko chce zábavu. Miluje radost, miluje veselou mysl. Už jako chlapec obveseloval uměleckými kousky venkovskou mládež. Ve svých doporučeních praví: »Tělocvik, hudba, deklamace, divadelní hry . . . jsou vydatnými prostředky pro zachování kázně a pro pěstění mravnosti a zdraví . . .«

Ať si má zábava jméno jaké chce, vždycky musí budovat, stavět. Nikdy nesmí bořit. Takový účel má i naše divadlo.

I ve Fryštáku hrajeme divadla. Hrají sami chlapci. A že se nám to líbí, můžete vidět z toho, s jakou chutí se zasmějeme podařeným hercům a jejich maskám. Ale i zde je výchova: hrají většinou chlapci, kteří si to zaslouží nejen pěkným chováním, ale též prospěchem ve studiu.

Schází nám ještě film. Pan ředitel nám také říká: Kluci, budeme mít! Ale to se musíte napřed hodně modlit, aby nám Panna Maria poslala nějakého dobrodince (»strýčka z Ameriky«) s velkou peněženkou, poněvadž zvukový aparát na úzký film stojí 16 tisíc. Anebo se modlete, aby nám P. Maria poslala přímo nějaký aparát! A my se modlíme . . .

Ale to sem vlastně nepatří, to jsem odbočil.

Všední den, práce, starosti se školou, to vše jsou vážné věci. Musí taky někdy ustoupit. A ustupují ve svátek po slavných bohoslužbách divadlu a akademii.

ŠKOLSKÁ ORGANISACE A REFORMA.

STAV ŠKOLSKÉ REFORMY U NÁS.

Před prázdninami byl vládě předložen elaborát školské reformy, vypracovaný příslušnou ministerskou komisí. Byla to práce po mnohé stránce nehotová. Zejména nebyly zpracovány připomínky různých korporací, úřadů, vysokých škol a odborných kruhů. Tento úkol byl přesunut na vládu, která k prostudování připomínek zvolila zvláštní komisi. Mimo to se proti návrhu

postavila strana lidová a strana demokratická. Také z jiných stran se ozývaly námitky proti jednotlivým částem návrhu.

Časová tíseň a výše uvedené okolnosti způsobily, že se návrh zákona nedostal do parlamentu přes různé dosti drastické nátlaky. Hlavní příčinou ovšem bylo, že předloha byla nehotová a místy přímo nejasně stylisována (na př. »Jen státní učiliště smí užívati názvu státní škola«). Obsahovala četné nedůslednosti a nejasnosti a měla nepatrný zřetel ke skutečnému stavu názoru na školskou reformu v české a slovenské veřejnosti. Reforma, která má býti základem našeho školství na mnoho a mnoho let, vyžaduje rovněž, aby některé zásadní otázky byly předem vyřešeny v ústavě. Bylo by nelogické a nebezpečné vydávati školský zákon dříve, než se základní otázky — pokud se týkají školy a výchovy — vyřeší v nové ústavě. Návrh zákona v dnešní úpravě je i po domnělém sblížení názorů nepřijatelný. —k

PRÁZDNINOVÁ DEBATA O REFORMĚ V »DNEŠKU«.

Navrhovaná »diferenciace« v nějakých pracovních kroužcích není v jádře vůbec účinná a je nadto zejména na malých venkovských školách druhého stupně neproveditelná. Proto z oprávněné obavy ze snížení úrovně školy druhého stupně a tím i celého našeho školství navrhuje univ. prof. Dr. Hlavatý, aby se žáci ve dvou posledních ročnících školy druhého stupně rozcházelí podle nadání do dvou poboček nebo tříd. Aby pak společné vyučování na škole druhého stupně nebylo pouze dvouleté a tím málo účinné, navrhuje, aby škola prvního stupně byla čtyřletá. Tedy schema: 4, 3 plus 2, kdežto schema v zákoně navrhované je 5 plus 4. Návrh Hlavatého má mnoho předností a polemikám, které vyvolal, se nepodařilo jej oslabit. Nejvíce námitek bylo proti čtyřleté obecné škole, která neodpovídá tradici, vžitě v západní části republiky, kdežto na Slovensku bývala čtyřletá škola obecná a mnoho slovenských pedagogů ji hájilo v době, kdy jsme tam zaváděli pětiletou obecnou školu. Než ani mnozí naši pedagogové se za první republiky nestavěli proti čtyřleté obecné škole, ba velmi houževnatě ji hájili (viz min. anketu v r. 1929). Také mnoho evropských států, zvláště středoevropských, zavedlo čtyřletou obecnou školu. Naše nechuť k ní pramení jistě i z toho, že nám ji vnutili Němci v době nesvobody. To jsou však spíše důvody citové než rozumové. Nejsme pro ni zejména z důvodů tradičních a také proto, že se po převratu naše čtyřleté obecné školy proměňovaly na pětileté a nyní by se opět prováděla operace zpětná. Nepokládáme však za věcné uvádět proti čtyřleté obecné škole psychologické a pedagogické argumenty uměle vykonstruované. —Č.

ŠKOLSKÁ REFORMA V POLSKU.

Velmi neutěšený stav polského školství hned po osvobození ukládal pro řídlému učitelstvu i školské správě obzvláště těžké úkoly. Až do nové poválečné úpravy se polské školství opíralo o ustanovení reformy z r. 1932. Podle této úpravy navazovaly na šestiletou školu obecnou 4 třídy gymnasia, jehož pokračováním bylo dvouleté lyceum. Gymnasium bylo jednotné s latinou, lyceum se rozvětvovalo podle potřeby. Ježto byla tenkrát zavedena sedmiletá školní povinnost, mělo být původně gymnasium s lyceem pětileté, a navazovati na sedmiletou povinnou školu obecnou. Měla to tedy být jednotná škola, při čemž ovšem gymnasium bylo pětileté (naš návrh předpokládá gymnasium pouze čtyřleté). Mělo se dělit na tři sekce. Od tohoto řešení se však muselo upustit, neboť nebylo téměř vůbec sedmiletých obecných škol, které zákon předepisoval. Než i šestiletých obecných škol bylo velmi málo. Proto to bylo prakticky upraveno tak, že žáci přecházeli z čtyř-

leté školy obecné na gymnasium, které s lyceem bylo osmileté. První tři třídy gymnasia měly osnovy shodné s pátou až sedmou třídou školy obecné. Absolventi gymnasia, kteří se nechtěli věnovati studiu vysokoškolskému, nešli do lycea, nýbrž přestoupili do jednoročního připojeného kursu a odtud přešli do praktického života.

Po druhé světové válce se školství upravuje zatím jen přechodně. Zásady reformy jsou: 1. Mateřská škola se zřizuje pro děti od 4 do 7 let. Obecná školní povinnost pro všechny děti se počíná sedmým rokem a trvá osm let (tedy do 15 let). 2. Od 15 let může žák přestoupiti buď do školy střední nebo do školy jí na roveň postavené nebo odchází do praktického povolání a navštěvuje tříletý kurs o 18 týdenních hodinách. 3. Povinné a výběrové školy mají celkem 3 stupně (u nás 4): školy obecnou, střední a vysokou. Při škole vysoké se organisují kursy pro ty, kdož nemohli dosáhnouti úplného středního školního vzdělání. Absolvování těchto kursů opravňuje ke vstupu na školu vysokou. Vysoké školy mají dva stupně: pro přípravu na povolání (3-5 let), pro speciální vědecké pracovníky (další 2-4 roky).

V praxi bylo z uvedených zásad provedeno pro svízelné poměry jen zcela málo. První péče se věnuje novému vybudování mateřských škol, které trpí jednak nedostatkem personálu, jednak nedostatkem finančních prostředků. Ve škol. r. 1938—39 docházelo do mateřských škol 5% všech dětí, v roce 1946 stoupl tento počet na 12%. Prodloužení školní docházky je z valné části jen na papíře. Má býti prováděno postupně a vyžádá si dlouhého času. Střední škola má být čtyřletá a navazovat na osmiletou školu obecnou. Ve skutečnosti je osmiletá a navazuje na čtyřletou obecnou školu. Přejít z obecné školy do vyšších tříd školy střední se velmi usnadňuje. Lycea se postupně ruší, poněvadž vlastně splývají s gymnasií.

Zajímavé je vyučování cizím jazykům. Jeden cizí jazyk se zavádí již ve vyšších třídách školy obecné. Je to buď angličtina nebo ruština nebo němčina. Na střední škole přistupuje jazyk další.

O postátnění polského školství se ani nemluví. Znamenalo by to finanční katastrofu, ježto není na to prostředků a také pro to není nálady. V r. 1946 bylo v Polsku 755 středních škol; z toho bylo úplných 394 (gymnasium a lyceum), neúplných 361 (pouze gymnasia). Z nich bylo 636 státních a 119 soukromých. Chystá se zřizování zkrácených středních škol ve formě doplňovacích kursů.

-JK

PRACOVNA.

Prázdninové kursy pro učitele a profesory odborem Matice. J. E. nřdp. arcibiskup pražský Dr Beran ozval dne 2. října t. r. členy Stálého výboru prázdninových kursů k sobě na poradu a projevil souhlas, aby se prázdninové kursy konaly i nadále. Bude je pořádati MCM a dosavadní výbor prázdninových kursů se stává odborem matičním.

Zřízení stolice pedagogiky a katechetiky na bohoslovecké fakultě university Karlovy v Praze. Na právě zřízené stolici pedagogiky a kateche-

tiky na bohoslovecké fakultě university Karlovy v Praze byl jmenován profesorem docent Msgre Dr Josef Hronek, jeden z našich nejlepších pedagogicko-katechetických odborníků.

Nová úprava rodičovských sdružení a žakovské samosprávy. Věstník MŠO, sešit 16, obsahuje dva zajímavé výnosy, které doporučujeme k podrobnému prostudování. Výnos č. 137 stanoví, že při každé střední škole musí být ustaveno »Sdružení rodičů a přátel žactva středních škol«

(SRP), které nahradí dosavadní rodičovská sdružení. Organisováno bude na základě spolkovém. K výnosu jsou připojeny stanovy, které přesně vymezují působnost spolku. SRP bude mít dva pracovní odbory: pedagogický pro otázky výchovné, vzdělávací, tělovýchovné, společenské a jiné, a sociálně-zdravotní pro otázky podpůrné, zdravotní, rekreační a jiné. Vítáme tento výnos, neboť plně odpovídá zásadám demokracie a jistě prohloubí zájem a spolupráci rodičů s vychovateli školní mládeže. — Nemenší pozornosti zasluhuje obšírný výnos č. 138 o žakovské samosprávě na školách obecných, měšťanských a středních a na odborných školách.

Důležitost školy mateřské. Mateřská škola má velký význam pro dítě ve věku předškolním a jen neprávem se ještě v dnešní době stává, že bývá přehlížena právě tam, kde bychom se toho nejméně nadáli. Za svůj důležitý úkol, jež je jí určen, a za důvěru, že se jí svěřuje nejdražší poklad národa dítě v nejranějším věku, zasluhuje právem více uznání a pozornosti, než se jí dosud dostává. Dítě potřebuje společnost sobě rovných kamarádů a vedení laskavé vychovatelky odborně vzdělané, a tou je jistě každá učitelka. K tak důležitému a nesnadnému povolání se nevěnují povahy povrchní, ale jen pročitěné, které se dovedou snížit k dět-

ské dušičce, chápat, rozumět jí, jež milují děti a dovedou se jim cele dát. V mateřské škole směřuje veškerá práce k určenému cíli a vede se způsobem lehkým, formou hravou a veselou, aby jí dítě rádo a s láskou navštěvovalo. Jakmile si svěřence získáme úplně, stává se nesnadný úkol lehčím a radostnějším. Vychováváme dítě, aby se z něho jednou stal poctivý, řádný a pracovitý člen lidské společnosti. V mateřské škole se může dítě plně vyvíjet jak po stránce tělesné, tak i duševní, neboť se mu dostane vše, čeho jeho věk vyžaduje. Skálová.

Ať řeší vzájemný poměr Čechů a Slováků také naše mládež! Poslední dobou se probírá v tisku otázka vzájemného poměru Čechů a Slováků. Zkusme to na školách prakticky, vzbudme zájem jeden o druhého mezi mládeží! Kolegové Slováci sdělí redakci Vychovatelských listů adresy škol, které si chtějí s našimi dopisovati. Redakce je pak sdělí na požádání zájemcům. Vhodným pojítkem se může stát školní časopis. Časem se mohou ve slovenských časopisech otisknout příspěvky českých druhů a naopak v našich školních časopisech budou opět příspěvky slovenských bratří. Tím se položí nejlepší základy československého bratrství, kterého je nám tolik třeba. —ček.

OZVĚNA.

Konečně V. Kopecký (Kulturní program na rok 1947) prohlásil: »Je však jisto, že bude nutno vyvinouti velmi rozhodný tlak a rozvinouti velikou akci, aby k uskutečnění jednotné školy došlo. Bude třeba znovu apelovati na učitele, profesory, všechny zastánce školské reformy a bude třeba, aby se do věci vložily národní výbory, osvětové rady, masové organisace, zkrátka sám lid.« (Rudé právo.)

»Nedochází k němu (k uzákonění jednotné školy, pozn. red.) proto, že se do některých stran Nár. fronty vloudily reakční živly, které nabývají v nich vlivu, . . . Pokrok nesmí být u nás umrtvován, ale rozvíjen, zvláště když po odchodu soudr. Nejedlého z ministerstva školství zmizela průbojnost, s jakou se u nás ve školství nové věci prosazovaly.«

(Lad. Koubek v Tvorbě.)

» . . . A tak když v ministerstvu školství nastoupil dr Jar. Stránský, změnilo se aspoň to, že podle zásad demokratického státu (tedy přes hlavy všech diktátůrků, zastoupených v reformní komisi) se již nehrozilo uzákoněním jednotné školy provoláním do továren, nýbrž ministr školství vyzval všechny naše kulturní a vědecké instituce, všechny školy, jednotlivce i celou kulturní vebejnost, aby každý, kdo má k návrhu Základního školského zákona co říci, vskutku tak učinil a svůj návrh písemně zaslal ministerstvu školství. Bylo slíbeno, že k vážným a věcným upozorněním se bude přihlížet. A tak po všech protestech — hlavně vysokých škol — proti původnímu znění návrhu bylo vypracováno konečné znění, které má být podkladem pro jednání v ÚNS . . .«
(R. Mertlík v Obzorech.)

»Kdeť pozorujeme boj okolo školy vo všeobecnosti, vidíme jasne, že sa tu na život a na smrť srážajú v urputnom boji dve nesmieriteľné ideologie, dva svetnámhlady: materialistický a kresťanský. To znamená, či postavíť celú školu základní bez Boha, bez ohľadu na večnosť a nesmrteľnosť duše, slovom s vylúčením nadprirodzena (smer materialistický), alebo vybudovať školský systém práve na týchto základoch (smer kresťanský). Všetko ostatné (roztriedenie školstva, osnovy atd.) je druhoradou otázkou. Prvoradou otázkou je ideové zameranie školy.« (Dr Jozef Nitrianský v Nových prúdoch.)

DOPISY.

Je vyučování moderních řeči na našich školách na výši? »Ve škol. roce 1939—40 jsem vyučoval francouzštině v septimě v jednom velkém městě. Po čase mi zat. správce vytkl, že si na mne chodí rodiče septimánů stěžovat, že ve třídě mluvím jen francouzsky a žáci prý mi nerozumí. Hájil jsem se tím, že měli v V. tř. 6 hod. a v VI. tř. 5 hod. franc. týdně, v septimě že mají rovněž 5 hod.; dále jsem uvedl, že podle výn. MŠNO z r. 1938 jsou učitelé povinni při výuce živým jazykům mluvit ve třídě tím jazykem, který vyučují. Namítl, že ten výnos vyšel teprve před dvěma roky a ještě se nevžil. Šel jsem dál svou cestou, ale upadl jsem v nemilost . . .

Myslím, že by se tento námět mohl stát předmětem diskuse. Učitelé — moderní filologové, — pište o svých zkušenostech a potížích, žáci a bývalí žáci, vyličte v dopisech redakci, jakými metodami jste byli vyučováni a do jaké míry jste se ve škole cizí řeči naučili. Papírových reforem, dělaných za zeleným stolem, máme až až. Nutno však znát skutečný stav

věcí a nic si nepřikrašlovat.

Prof. O. T.

Dr Pierre Randranto, domorodý černoch z ostrova Madagaskaru, měl dne 2. října t. r. přednášku v Alliance française d' X. o svém rodném ostrově. V ní se pochlubil, že Madagaskar je už do značné míry pokřesťanštěn, že však ještě před příchodem křesťanství věřili domorodci v jednu nejvyšší bytost (citoval její jméno a uvedl je v souvislost s jménem Boha v sanskrtu). Na dotvrzení citoval tradici posvěcené domorodé verše a přeložil je. Jejich smysl byl: Věz, že nejsi nikdy sám a napadá-li tě nějaká špatná myšlenka, pohlédni tam nahoru k nebi.

Naproti tomu náš pan profesor dějepisu nám tvrdí, že prvotním náboženstvím byl animismus, pak mnohobožství a teprve vývojem se dospělo k jednobožství. Darwinova vývojová theorie prý zůstala neotřesena, křesťanství se prý vyvinulo z antické filosofie, kdysi cosi sice znamenalo, dnes už je však překonáno dialektickým materialismem. Tož nevíme, co je vlastně pravda!

Z nadšení, s nímž madagarský černochoch s evropským vzděláním, ale v jádře přece jen primitiv, mluvil o křesťanství, nabyli jsme dojem jakoby náš nejkulturnější světadíl proniknutý materialismem, mohl býti jednou ohrožen barbarskou invasí

černochochů, propagujících křesťanství. A co se týče těch opic, chtěli bychom už míti jednou jasno, kdo byli naši prapředkové. Našla už věda ono přechodné stadium ve vývoji lidstva, zvané lidoopem?»

J. Ch., stud. r. gym.

LITERÁRNÍ ZÁPISNÍK.

Ph. Dr Karel Černocký: Práce úděl člověka. Psychologie práce. Černockého kapitoly z psychologie práce se nesnaží o systematické vyčerpání látky ani o vybudování theoretické soustavy. Jejich cíl a zároveň přednost je v praktickém zaměření, jež zpracování, utřídění a zaokrouhlení látky nic neubírá na odbornosti. Souvislost lidské práce a duševního života je tu objasněna s mnoha stran a pronikavě domyšlena i ve sféře mravní. Ethos práce, životní úděl činnosti, individuální povinnost i společenská vazba práce vystupuje jasně ze zjištění a úvah autorových.

Zaměstnavatel, dělník, vychovatel i organisátor jakéhokoli pracovního společenství najde v knize odpověď na nejrůznější otázky a stejně mnoho plodných podnětů. Stran 96. Cena Kčs 40.—. Nakl. Velehrad, Olomouc.

Verbum, časopis pro křesťanskou kulturu vydává vydavatelské družstvo v Košicích. Právě vyšlo II. roč. 1. číslo a těší se mimořádné pozornosti slovenské katolické inteligence. Z hodnotného obsahu alespoň uvádíme: P. Oliva: Gotická tvář, J. Koščo: Osobnost v dialektickém materialismu, J. Huizinga: Napětí života (stať velkého kulturního historika holandského) z díla Na sklonku středověku, a z kratších pojednání: Obrana spekulativního myšlení, Slovenské kulturní a duchovní skutečnosti, Školská a kulturní politika, C. F. Hamuz a j. Uvádí též ve známost nové básně současných slovenských básníků.

—kr.

Dr K. Černocký: Psychologický slovník, druhé opravené a doplně-

né vydání. Nakladatelství J. Těšík v Hranicích. Dosud vyšlo 7. sešitů. První vydání mělo 244 stran a vyšlo r. 1940. Druhé bude míti jednou tolik stran a dosud vyšlo až po M. Jednotlivé sešity po 15 Kčs.

Dr Jiří Haller: Slohová čítanka pro vyšší třídy středních škol. První část pro V. a VI. třídu, druhá část pro VII. a VIII. třídu. Druhé opravené vydání. Vydali Bursík a Kohout v Praze 1947. Známy jazykový pracovník rozvrhl učebnou látku tak, že do první části zahrnul sloh popisný, výpravný a poučení o slohové a komposiční stránce listu, ve druhé objasnil vlastnosti a typy slohu pojednávacího, sloh řečnický a novinářský. Po každé ukázce, která je pečlivě vybrána, aby byla opravdu typem, rozbírá autor námět, uvádí jeho hlavní myšlenky, obdoby i vztah k současnosti; podává slovní výklad obtížnějších výrazů s úkoly podporujícími součinnost a samočinnost žactva, všímá si komposice a ukončuje úlohou k nezávaznému řešení. Ze snahy po grafické odstupňovanosti textu i pro zlevnění učebnice zmenšením rozsahu je užito hojně petitu. To bude ovšem jed pro oči našich studentů. Máme toho petitu všude (v časopisech, v novinách i v knihách) příliš mnoho. Předností učebnice je dobrá členitost a srozumitelnost ryzího výrazu. Poslouží nejen pro jazykové vyučování, ale i pro výcvik v logickém myšlení a členění, které budou potřebovat na př. posluchači pedagogických fakult pro svou praxi.

K. Hroch.

Vychovatelské listy vznikly počátkem tohoto století snahou katolického učitelstva. Vydavatelem byl Katolický spolek českých učitelů na Moravě a prvním redaktorem A. Adamec, učitel v Ivančicích. Jeho nástupcem byl od r. 1905 katecheta ústavu hluchoněmých tamtéž P. K. Tiray. R. 1915 převzala náklad Matice Cyrilometodějská v Olomouci a vedení časopisu Dr. Josef Kratochvíl, který jej vedl až do své smrti (10. dubna 1940). Po jeho smrti vedl list Dr. J. Drábek za spolupráce Dr. Fr. Tomáška až do úředního zastavení listu. Od r. 1920 měly Vychovatelské listy zvláštní přílohu »Katolický učitel«, kterou redigoval odborný učitel V. Praxl ve Valašském Meziříčí. Příloha později zanikla, ale zato byla vydávána příloha katechetická, kterou řídil Dr. A. Vašek a po něm Dr. Fr. Tomášek.

Za obezřetného vedení doc. Dr. J. Kratochvíla nabylo časopis netoliko významu pedagogického, ale i všeobecně filosofického. Míval nejen odborné články z různých oborů vychovatelských, nýbrž i odvětví filosofických. Obsahoval kromě článků také posudky o nové literatuře a rozhledy po vychovatelském, kultuře, katechetice a filosofii, které obyčejně podával hlavní spolupracovník té doby Dr. K. Černocký. Vychovatelské listy si všímaly i opravných a pokusných směrů pedagogických. Mezi četnými a čelnými spolupracovníky ze všech oborů literárních byli: nynější primas Dr. J. Beran, Dr. K. Bureš, Fr. Bureš, Dr. R. Col, Dr. K. Černocký, Dr. J. Drábek a R. Drábek, Dr. M. Habán, A. Hlavinka, Dr. J. Holubníček, K. B. Hroch, Dr. J. Hruban, O. Charvát, Dr. B. Chudoba, J. Kachlík, zasloužilý a pilný přispěvatel Dr. J. Kachník, Dr. O. Karlík, Dr. L. Kempný, Dr. Fr. Kopečný, A. Krejčíř, Dr. A. Kříž, Dr. Bl. Koukl, Dr. A. Kubíček a Dr. V. Kubíček, V. Kramoliš, Dr. B. Kutal, Dr. M. Mikulka, Dr. A. Neumann, D. Pecka, primář Dr. Riedel, K. Reban, pilný B. Simonides, Dr. R. Souček, Dr. A. Svobodová-Sadovská, Dr. A. Štancl, Dr. Al. Špařdák, Dr. Fr. Tomášek, J. E. Travníček, E. Vejvodová, J. Válek, Dr. A. Vašek, K. Volařík, Dr. J. Závadský, A. Zbavitel, V. Zapletal a K. Žák.

Z Vychovatelských listů vyšly podněty k vydávání Knihovny Pedagogické akademie, kterou řídil Dr. J. Kratochvíl a která obohatila katolickou literaturu o 21 hodnotných knih. Autory těchto svazků byli: Dr. Kratochvíl (6), Dr. K. Černocký (3), A. Hlavinka (3), Dr. J. Hruban, Dr. J. Kachník, J. Kálal, Fr. Košák, Al. Krejčíř, Dr. A. Lang, V. Lankaš, Dr. A. Ušeničnick a překladatel Fr. Snížek.

Také vzdělávací kursy byly podněcovány z tohoto kulturního ústředí. Byly to jednak prázdninové kursy učitelstva, jednak filosofický kurs, konaný v Brně r. 1931. Všeestranně činný redaktor Vychovatelských listů dal už r. 1912 také výzvu k anketě o založení Učitelské akademie, ke které vypracována byla spolu s Dr. J. Kachníkem osnova. Pro nepřízeň doby, ale ještě více nepochopení povolání učitelů nedošlo k jejímu uskutečnění. Bylo také hodně diskutováno o založení katolické university, ke které se mohlo snadno přikročit po skvělém odkazu p. arcibiskupa Dr. Th. Kohna.

Vychovatelské listy staly se za této éry ohniskem katolické kultury a výchovy, ze kterého mohla Matice Cyrilometodějská vysílati zář zanícení hlavně po oblastech moravských a slezských. Kromě brněnské Hlídky byly Vychovatelské listy tenkrát jediným časopisem, který pečoval o vzdělání učitelstva katolického; a moravské Vychovatelské listy směle závodily s českým Vychovatelem o prvenství.

Obnovená tradice Vychovatelských listů vřadila se nyní do myšlenky celostátní úzkou spoluprací se slovenskými pedagogy.

UČITEL NÁBOŽENSTVÍ

Stálá příloha „Vychovatelských listů“. Příplatek na přílohu ročně 20 Kčs, pro laické katechety zdarma. - Rediguje univ. prof. Dr. Fr. Tomášek v Olomouci, Komenského 6. Telefon 1647.

DO NOVÉ PRÁCE!

Díváme-li se na ony dospělé, kteří už nejdou za Kristem, musíme doznat, že naprostá většina z nich prošla ve škole i rukama učitele nebo učitelky náboženství. Jak se to mohlo stát, že po opuštění školy se zúžil okruh těch, kteří zůstali Kristu věrni? Dobře víme, že zde působila řada neblahých vlivů bez možnosti bližšího zásahu se strany učitele náboženství. Dejme si však otázku: »Vykonal učitel (učitelka) náboženství vždy dokonale svou povinnost, dokud měl možnost bližšího a soustavného vlivu výchovného?«

Prefekt kongregace koncilu, kardinál Serafini, označuje vyučování náboženství za úkol palčivě naléhavý. Podle jeho názoru jsou zvláště dnes i všechny ostatní apoštolské práce katolické církve závislé na vyučování náboženství. Kategoricky prohlašuje: »Jak musí býti toto vyučování důkladné v době, kdy celé ovzduší je prosyceno obnoveným pohanstvím! Nestačí však rozmnožovati hodiny katechismu, je nezbytno neustále zdokonalovati i pedagogiku katechetickou!« (V časop. La Vie Catholique, 14./12. 1935). »Kdyby se více pečovalo o řádné katechisování, bylo by snad méně potřebí vynalézati různá díla mimoškolní a sociální, abychom znovu získali duše, které nám unikly.« (Hebrard.)

Stále jasněji se poznává, že náboženské vyučování a výchova je nejdůležitější úsek apoštolátu. »Je známo, že katechese je základem veškeré kněžské činnosti, je prvním předpokladem úspěchu a pokroku kněžského působení, zvláště v době nynější.« (Acta apostolicae Sedis, 1930, 148.) Nábožensko-výchovná práce mezi dětmi a mládeží je podle slov Pia XI. »nejkrásnější větví na mohutném stromě Katolické akce.« (V promluvě k dětem 28. VIII. 1927.)

Kdykoliv mluvil Pius XI. k vychovatelům, hledal vždy nejkrásnější myšlenky své velekněžské duše, aby co nejvíce povzbudil k tak důležitému a odpovědnému úkolu: »Pro ty, kteří se věnují dětem, mám ve svém nitru zvláštní požehnání. A to tím spíše, poněvadž vím, jaké obtíže v dnešní době musí překonávati vychovatel mládeže. Avšak je to služba Srdci toho, který řekl: »Nechte maličkých přijíti ke mně.« Je to služba Srdci Božímu.« (Při audienci 17. XII. 1926.) Významný dekret kongregace koncilu o náboženské výuce a výchově (»Provido sane consilio« z 12. I. 1935) připomíná, že jde o věc »nad kterou není nic světějšího a nic potřebnějšího«. Důrazně prohlašuje: »Duchovní správcové a ostatní, jimž je svěřena péče o duše ať pamatují na to, že katechetické vyučování je základem celého křesťanského života. Veškerý jejich důmysl, studia a práce mají proto směřovati k tomu, aby toto vyučování podávali co nejdokonaleji.«

Nuže v této tolik důležité a odpovědné práci, která je účastí na kněžském apoštolátě církve, chce vám, učitelům a učitelkám náboženství, pomáhati tato skromná příloha »Vychovatelských listů.«

NA CESTU.

Ojedinéle případy, kdy po I. světové válce v našich zemích vyučování katolickému náboženství bylo svěřováno laickým silám, stávaly se zvláště v Čechách stále častějšími, takže již před II. světovou válkou počet takových katechetů byl značný. Než stále se počítalo s touto výpomocí jako se stavem přechodným a proto byly velmi řídké případy, kdy laický katecheta obdržel definitivu, i když byl jinak dobře kvalifikován.

Všeobecný úbytek kněží za II. světové války, odchod kněží německé národnosti a obsazení pohraničí českými kněžími z vnitrozemí posunulo otázku laických katechetů hodně do popředí, poznalo se, že vyučování náboženství laickými katechety je zařízením definitivním — proto plně kvalifikované laické síly dnes mohou dostati definitivu jako jiní učitelé — a tak bylo třeba se starati o řádnou přípravu laických katechetů. Pro začátek po skončení války bylo třeba se spokojiti s krátkodobými kursy, aby náboženství bylo vůbec vyučováno. Nyní však, kdy náboženství se již téměř všude vyučuje, nutno se starati o prohloubení vzdělání laických katechetů. Nezapomeňme, že literární učitelé se musí podrobiti studiu vysokoškolskému. Jedním z prostředků a to velmi účinným, může býti tato příloha při Vychovatelských listech.

Proto ji velmi vítám a doufám, že ještě upřímněji ji vítají katecheté sami, kteří mnohokrát projevili touhu po vhodném časopisu. Myslím, že nebude jediného laického katechety, který by nebyl nejen odběratelem V. L., ale pozorným čtenářem. I kněz, který má za sebou dlouholetá studia bohoslovná, důkladnou přípravu psychologickou, pedagogickou i katechetickou, ještě po několikaletém vyučování naráží na překážky. Je tedy pochopitelné, jestliže s podobnými překážkami a problémy se setkávají při vyučování i laičtí katecheté. V této příloze mají vhodné forum, kde mohou hledati radu ve spletitých záležitostech svého povolání i ukládati své zkušenosti ku prospěchu druhých. Pán Bůh pomáhej redakci, aby katechetická hlídka V. L. byla nepostradatelným informátorem a rádcem každého laického katechety.

Stan. Gabriel, referent pro laické pomocníky při APU.

MĚSÍC ŘÍJEN V KATECHESI.

Účelem katechetického vyučování je přivésti děti co nejbliže ke Kristu. Tam bude úspěch vyučování největší, kde se katechetovi podaří nejtrvaleji děti ke Kristu připoutati. Život Kristův každoročně nám staví před oči církevní rok. Proto musí být snahou katechetovou, aby děti svůj náboženský život prožívali v zapojení na církevní rok. Zde chceme podati několik myšlenek, jak ten který měsíc bychom mohli využiti k tomu, aby děti opravdu církevní rok prožívaly. Začneme s měsícem říjnem.

Měsíc říjen je měsícem růžencovým. Katecheta neopomine se zmíniti o významu růžence a na vyšším stupni také děti naučí této modlitbě. Příležitostně se s dětmi pomodlí jednotlivý desátek. Někdy na konci hodiny se pomodlí celý růženec, ať již radostný, bolestný nebo slavný a to tak, že děti říkají v každém desátku pouze jedno Zdravas s příslušným tajemstvím. Je-li kostel blízko školy a je-li hodina poslední, lze i s menšími dětmi zajíti do kostela a tam se s nimi pomodliti desátek.

Svátek Andělů strážných (2. října) nás přímo nutí, abychom probrali látku o andělich. Je přirozené, že povzbudíme děti k časté modlitbě k andělům strážným a modlíme se ji s nimi. Velmi účinná je modlitba k andělům dětí nám svěřených, zvláště tehdy, když si s nimi nevíme rady.

První pátek v měsíci je vhodný pro zavedení smírného sv. přijímání po devět měsíců vždy první pátek. Tam, kde kostel je blízko školy, podaří se katechetovi aspoň některé děti pohnouti k tomu, aby si zajistily požehnání velkého zaslíbení Božského Srdce Páně. Zní: »Těm, kteří po 9 měsíců každý první pátek půjdou k sv. přijímání, dám milost, že vytrvají v kajícnosti až do konce a že v hodině smrti přijmou zkroušené svátosti a tak klidně a blaženě zemřou.« Nejedno dítě po náležitém vysvětlení rádo začne s touto pobožností, ale málo jich vytrvá. Proto právě říjen je vhodný k započetí, ježto katecheta má možnost vždy před prvním pátkem děti upozorniti, aby neopominuly vykonati sv. přijímání.

V mnohých kostelích se koná v tomto měsíci **slavnost posvěcení chrámu Páně, čili posvěcení**. Děti při slově »posvěcení« nesmí míti na mysli jen dobré jídlo, ale připomenout si, že je to význačný den pro celou farnost. Katechetovi se naskýtá příležitost k poučení o farním chrámu, jeho patronech, dějinách, o významu chrámu pro farní osadu, o farní rodině atd. Připomene dětem, že vzácnější chrám než rukou lidskou udělaný je sám člověk a proto vybídneme k posvěcení vlastní duše. Vybídnutí k tomu se může státi nejlépe v kostele, kam aspoň některé třídy zavedeme a poučíme o kostelním zařízení. **Na sv. Lukáše** promluvíme o evangeliích a evangelistech, po případě o Písmu sv. vůbec.

Některá neděle v říjnu bývá určena pro vykonání sbírek pro misie. Misie mají takový význam pro rozšíření učení Kristova, že není možno je přejíti bez zvláštního doporučení. Katecheta promluví všeobecně o misích, doporučí jejich podporu jednak modlitbou jednak hmotnou podporou. Papežské dílo sv. Dětství je k tomu vhodným prostředkem. V Čechách podá informace vdp. ředitel Antonín Brand, profesor, Praha XII., Hradešínská 10, na Moravě vdp. katecheta Inoc. Kukla v Olomouci u sv. Michala. Nelze podceňovati ani sbírání známek a staniolu, kteréžto předměty, téměř bezcenné, děti snadno mohou přinášeti a tím se u nich budí stále zájem o misie. Jen třeba, aby katecheta častěji je vyzval ke sbírání, ovšem známek filatelisticky upotřebitelných t. j. nepoškozených. (Známky lze odesílati hromadně Matici Cyrilometodějské v Olomouci.)

Poslední neděle v říjnu je zasvěcena Kristu—Králi, jedinému králi, jehož panování ničím není omezeno a nelze opominouti upozorniti svěřence na jeho království. »Království věčné a všeobecné, království pravdy a života, království svatosti a milosti, království spravedlnosti, lásky a míru« (z přeface na Krista—Krále).

28. říjen, den našeho národního osvobození, je starý církevní svátek sv. apoštolů Šimona a Judy, jejichž úcta v poslední době se velmi šíří. Bývají vzýváni v beznadějných záležitostech. U dětí na vyšším stupni lze k tomuto dni vhodně promluvit o Boží prozřetelnosti, jak se projevuje v řízení národů a hlavně našeho národa. Hodinu vhodně zakončíme projevem hluboké vděčnosti za tak zvláštní ochranu v našem národním bytí.

Konec října je den spořivosti. Není důvodů, proč by i při náboženství nebylo možno vřele doporučiti tuto ctnost zvláště dospělejším dětem, když ona je mocnou brzdou požívačnosti, opilství, lenosti atd., které tolik zla působí v řadách dospívající mládeže. Také ukážeme na přednosti spořivosti: hospodářská nezávislost, sebezápor, možnost pomoci jiným a pod. —el.

Z PEDAGOGIKY, DIDAKTIKY A METODIKY.

Poznámkový sešit do náboženství. se katecheta matky jedné žákyně při
»Jak jste prožili konec války?« táže setkání na ulici. »Byli jsme ve skle-

pě a modlili se jen o to, aby nám Pán Bůh zachoval alespoň životy, třebaš přijdem o všechno. Všechno nám shořelo, ale díky Bohu žádný z nás při tom nepřišel o život. A naše Zdenka nejvíce plakala proto, že jí shořel její poznámkový sešit do náboženství. Ani nevíte, s jakou láskou jej psala a vyzdobovala kresbami a obrázky. Byla to její největší radost.« — Z krásně vedených poznámkových sešitů má radost nejen žactvo, ale také katecheta. Za dobu 23-leté katechetské praxe osvědčil se mi tento způsob: V prvních třech postupných ročnících mají žáci skicář, do něhož jen příležitostně kreslí anebo něco napíše. Od čtvrtého ročníku postupného mají žáci sešit formátu normalisovaného v tuhých deskách. Na první stránku nalepí si pěkný náboženský obrázek, přiozdobí si jej barevným ornamentem a pod obrázek si připiší kratší modlitbu, individuálně sestavenou. Ukázky některých textů, které si žactvo napsalo k těmto obrázkům: »S Bohem začínám.« — »Ježíš kraluje.« — »Modli se a pracuj!« — »Maria, stůj při mně!« — »Anděle strážný, opatruj mne!« — »Můj Bůh, mé všecko!« — »Nestarej se, duše má, že život je krátký, ten teprve začíná za zemskými vrátky.« — »Ó, Kriste Ježíši, můj nejmilejší, Tobě poroučím tělo i duši.« — »Pane Ježíši, přijď ke mně, všechnu práci obětuji Tobě.« — »Náš národ, dlouho mučený, vždy v Tebe skládal víru, dnes dlaně k Tobě pozvedá: Ó, skloň se, Matko míru.« (Ještě z doby války.) — »Maria, Matičko moje, já chci býti dítko Tvoje. Vezmi si mne pod ochranu, ať se do nebe dostanu.« — »Malá má dušička jest jako ta svíčička, která se rozhoří, nikdy však neshoří, věčná to hvězdička. Vichr s ní zápasí, nikdy ji nezhasí. Svíčičko, zař jen, zař, já dám tě na oltář, do nebe, do krásy.« — »Vždy krásně v sešitě, v duši a v životě.« — »Na světě jsou tři andělé: víra, láska, naděje.« — »Ježíši, nauč svůj lid jen v Bohu hledat radost a klid.« — Pastýři dobrý, laskavý, útěcho v každé době, ovečky

plny únavy, s důvěrou přišly k Tobě.« — »Ovečka jsem zbloudilá, Kristus je má posila.« — »Ó Ježíši, že mi Tvoje milost vždy prospěje, to je má jediná v žití naděje.« — »S Bohem začni každé dílo, podaří se ti až milo.« — »Chci býti jako ta ovečka Ježíškova.« — »Ať kráčím bolem, bouří, tmou, Ježíš, Maria a Josef jest nadějí mou!« — »Ježíši, Synu Boha živého, smiluj se nade mnou!« — »Ježíši můj, Ty při mně stůj, já jsem Tvá Dášenska, Ty jsi Bůh můj.« — »Všechno z lásky k Tobě, Pane Ježíši.« — »Tobě chci já sloužit bez ustání, Ty mně k tomu dej své požehnání.« — Na druhou stranu prvního listu napíše si žák: Pro tuto zemi jsem se narodil..... (datum a místo narození). Pro nebe jsem se narodil.... (datum a místo sv. křtu). Po prvé jsem byl u sv. zповědi..... Po prvé jsem byl u sv. přijímání.... Byl jsem u sv. biřmování..... Patřím do farnosti..... Nynější můj pan farář se jmenuje..... kaplan.... katecheta.... Nynější náš pan arcibiskup se jmenuje..... Nynější papež se jmenuje.... Na dalších listech značí si žáci jednotlivé hodinové záznamy, a to číslovkami řadovými (tak se usnadňuje přehled a kontrola) s učebním úkolem pro příští hodinu. Je-li vhodná kresba, načrtnou si ji děti do sešitu. — Pokud si něco mají kreslit podle náčrtku na tabuli, mají to dělat jen lehce tužkou v hlavních obrysech. Prokreslování a případné kolorování mají dělat až doma, poněvadž by to bylo mrhání vzácným časem v krátké hodině katechese. — Po neděli si zaznamenají děti, co jim nejvíce utkvělo v paměti z kázání. (Může to býti i jediná věta.) K tomu také mohou poznamenat své dobré předsevzetí z kázání. Na poslední stránku sešitu vzadu (pro snadnou kontrolu) nalepí si žáci asi od 5. postupného ročníku přehlednou tabulku svých hlavních náboženských úkonů k záznamům. Je to list formátu normalisovaného s nápisem: »Z lásky k Tobě, Pane Ježíši.« (Expeduje Lidové knihkupectví v Olomouci.) Když

žák vykonal úkon označený na této tabulce, pak na patřičném místě to označí čárkou. K označení účasti na nedělní mši sv. se doporučuje používat barevné tužky, aby bylo možno rozlišovat účast ve všední den anebo v neděli. Když žák byl na mši svaté, udělá čárku, když nemohl, udělá 0 a když nebyl vlastní vinou, napíše — (minus). K těmto záznamům nutno povzbuzovat každou hodinu a také je kontrolovat. Zejména je velmi důležité, aby bylo žactvo povzbuzováno k poctivosti při těchto záznamech. — Stejně je potřebné každou hodinu aspoň zběžně překontrolovat poznámkové sešity. Jednou měsíčně vezme katecheta tyto sešity s sebou domů a důkladně si je prohlédne a také klasifikuje. Velmi se osvědčují různé povzbudivé věty a podle potřeby také připomínky i výtky jak k záznamům učiva, tak k záznamům duchovního života. Po stránce technické to zvládneme snadno, když si dáme k tomu udělat razítka. — Tšk.

Kartotéka školní mládeže. Pokud snad jste ji dosud neměli zavedenou, zařídte si ji pokud možno ihned. Až ji budete mítí hotovou, budete litovat jen jednoho: že jste si ji nezařadili již dříve! V žádném podniku není dnes myslitelná účelná práce bez kartotéky, tím méně práce, u které běží o hluboké zásahy výchovné. Včasnou objednávkou si zabezpečte potřebný počet kartotekových lístků, které dodává Exerciční dům ve Frýdku. — Tšk.

Z DUCHOVNÍ PÉČE O MLÁDEŽ.

Četba školní mládeže. Ihned na počátku školního roku musíme podchytit i četbu školní mládeže. Upozorníme proto ihned v prvních hodinách na »Anděla strážného« (Brno, Starobrněnská 19—21) a »Radostné mládí« (Praha). Také jim to ukažme a menší úryvek dejme přečíst. Tím se nejvíce vzbudí zájem. A tak to dělejme příležitostně i dále. U staršího žactva stejně upozorníme při-

Hodinový rozvrh učiva je tak důležitý, jako plán při stavbě anebo jízdni řád na dráze. Tyto hodinové rozvrhy jsou dosud k dostání a vydal je pro pětileté školy obec. a pro školy měšťanské Exerciční dům ve Frýdku. Objednejte dvojmo: jeden výtisk k vložení do třídní knihy a druhý k domácí přípravě na vyučování. Pokud vyučujete na obecných školách ménětřídních, použijte rozvrhu učiva, který je uveřejněn v osnovách náboženského učiva, vydaných v Lidovém knihkupectví v Olomouci. Toto vydání osnov je rozebráno a proto zatím si musíte vypomoci vypůjčením na farním úřadě a podle tam uvedených předloh si vypracujte již sami hodinový rozvrh učiva. — Tšk.

Pomůcky ke katechesím jsou opět k dostání: J. Resl, Katechese díl I. pro 1. tř. a 2. tř. obec. škol a spojený 1. a 2. postup. ročník. — Díl II. Katechese pro obecné školy, Praha. — Lad. Pokorný, Přípravy k biblickým katechesím v 1.—3. tř. s kresebnými náčrtky, Praha. — J. Staněk, První náboženské hodiny v prvním školním roce, Brno. — Děti žádaly sobě chleba. (Příprava k přijetí svátostí), Brno. — Dr Fr. Tomášek, Myšlenky ke katechesím k VI. přík. Bož., Frýdek. (Exerc. dům). — I ke katechesím vzácně poslouží kniha Dr Č. Tomiško, Dětským duším. (Promluvy pro dětské besídky a junácké oddíly). Praha.

ležitostně ukázáním a četbou některého úryvku na náboženský měsíční oběžník pro dívky »Blíž k Tobě« a »Empé« pro chlapce (obojí zasílá Studentský katol. apoštolát, Brno, Běhounská 22, Typos). Žactvo posledního ročníku školní docházky častěji musíme upozorňovat na »Dorost.« »Rozsevače« a »Neděli«. Pokud jde o odebrání, je nejlepší dát adresy přihlášených odběratelů místnímu

knihkupci, aby i po opuštění školy věděli, kde se mohou o to hlasit. — Vedle četby časopisecké také pečujeme náležitě o četbu knižní. Obnovme proto, pokud se tak ještě nestalo, anebo založme v každé farnosti farní knihovnu i s oddělením pro mládež, kde shromáždíme všechny knihy pro ně vhodné, zejména s tendencí náboženského prohloubení. — Tšk.

Eucharistické kroužky. Probuďme ihned od počátku nového školního roku nový život v Eucharistických kroužcích, neboť jen tehdy bude naše práce požehnaná, když bude na výsluní nejsv. Eucharistie. Návod k tomu podávají letáky, určené pro žactvo. (Rozesílá je Arcid. katol. akce, ARKA Olomouc, Žerotínovo n. 2.). Pro účastníky kroužku vydala ARKA legitimace k záznamům sv. přijímání na celý rok. Největší úspěchy jsou v těch farnostech, kde katecheta přenesl větší část práce na vedoucí kroužků, které si týdně svolává k instrukcím a kde se koná aspoň jednou za měsíc společná pobožnost pro všechny kroužky. (Ohlašuje se jako pobožnost pro všechny děti s povinnou účastí členů kroužků. — Tšk.

Vychovávejme mládež k apoštolátu. — »Přijď království Tvé« máme se modlit nejen slovy, ale také skutky, t. j. pracovat pro rozšíření království Božího na zemi, působit apoštolicky. Zejména dítěti není nic tak blízké, jako se činně uplatňovat a

jiné přivádět ke Kristu. Děti ve škole povzbuzujeme k tomu, aby i doma vyprávěly o tom, čemu se učí v náboženství, aby jiné povzbuzovaly k modlitbě, k účasti na mši svaté, k přijímání svátostí, aby dbaly toho, ať není znesvěcováno jméno Boží a pod. Na tyto úmysly má se také za jiné modlit, obětovat sebezápory, mše svaté a svatá přijímání. Při tom ovšem musí dítě především předcházet jiným dobrým příkladem. — Nezapomínejme, že duše dítěte pro velikost víry a pel nevinnosti má nesmírnou moc u Boha. Kolik rodičů bylo získáno opět Bohu právě všemocnou dětskou vírou, jejich obětmi a neodbytností jejich naléhání. Jak zvláště prvokomunikanti kolikrát takřka za ruce přivádějí ke zpovědnici svého otce nebo matku, dospělého bratra nebo sestru. Dětem dáváme často apoštolátní úmysly (apoštolátní modlitby) při různých příležitostech, abychom motivovali jejich modlitby, účast na mši svaté, přijímání svátostí, sebezápor, zájem o misie, charitu a j. — Opravdu mocné pomocníky nám posílá Bůh v nevinných dětech. Je potřebí více si všimnout této pomoci a ji organisovat jako nové dětské křížové tažení. Děti mohou přímo zasáhnouti i tam, kde mnohdy málo zmůže kněz, učitel (učitelka) náboženství anebo jiný dospělý člověk. A při tom se dítě samo obrozuje a upevňuje nábožensky. — Tšk.

PŘÍKLADY PRO KATECHESI.

Veliké zaslíbení. Jistý kněz navštívil svého přítele ze studií. Po něvadž nastala velká nepohoda, chystal se u něho přenocovat. Najednou však prohlásil, že nemá klidu, že ho cosi nutí, aby se i v této nepohodě hned vrátil domů. Vydal se tedy za tmy a sněhové vánice na cestu k domovu. Za tři hodiny přišel do své přifařené vesnice. Aby se trochu ohřál, vstoupil do nejbližšího domku a netušil, že sám Bůh vedl zvlášt-

ním způsobem jeho kroky. Sořva pootevřel dveře, zaslechl smutný hlas: »Ale jak jen dostati za takového počasí kněze?« Vstoupil až do světnice a spatřil celou rodinu shromážděnou u lůžka umírajícího děvčete. Všichni byli zarmoucení, zvláště proto, že nemocná zemře bez kněze. Farář hned dívku vyzpovídal, pak spěchal do kostela pro Nejsvětější Svátost a svaté oleje a udělil jí svátosti umírajících. Druhého dne ráno

divka byla již mrtva. Tato dívka se zasvětila Božskému Srdci Páně a přijímala každého prvního pátku Tělo Páně na usmíření za nevěrnosti a hříchy lidí. Tak i na ní Pán Ježíš podivuhodně vyplnil své velké zaslíbení: »Slibuji ti v nesmírném milosrdenství svého Srdce, že jeho všemohoucí láska všem, kteří přijmou po devět prvních pátků v měsíci za sebou Tělo mé, dá milost konečné zkroušenosti, že neumrou v nemilosti Boží a bez potřebných svátosti; mé Božské Srdce bude v hodinku smrti jejich jistým útočištěm.« (Slova Pána Ježíše k sv. Marii Markétě Alacoque pro ctitele jeho Božského Srdce.) — Když jsi začal s prvními pátky v měsíci, vytrvej! Jestliže jsi snad dosud nezačal, začni v nejbližší

první pátek se sv. přijímáním a vytrváš-li, také na tobě se splní velké zaslíbení Božského Srdce! — Tšk.

Testament 8leté dívky. V Sanseveno v Itálii v lednu 1932 umírala 8letá Bianca Buccino. Před smrtí řekla své mamince poslední svou vůli takto: Mamičko, žádám tě, abys dala všechny mé šaty chudým dětem. Je jich tolik. Kdybys viděla, kolik mých spolužaček přicházelo do školy ve spravovaných šatech a skoro bosých. Dej jim moje nové botky, můj kabátek, všechny mé věci dej chudým dětem. Také krabici s mými hračkami. Uvidíš, mama, jakou budou mít radost. A ty neplač! Já jdu do nebe a budu za tebe prosit v nebi.« — Maminka vše splnila a koná skutky milosrdenství. — Tšk.

OTÁZKY STAVOVSKÉ.

Pojištění laických katechetů. Podle nálezu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. IX. 1939, č. 1071/37/4 a ze dne 18. I. 1943, č. 409/43/2 je zaměstnavatelem laických katechetů okresní školní výbor. Okresní (městský) školní výbor má do 5 dnů po vstupu do zaměstnání přihlásit laického katechetu k pojištění nemocenskému. (Nemocenská pojišťovna soukromých zaměstnanců v Praze. Své úřadovny má ve všech větších střediscích.) Do 14 dnů má přihlásit okresní (městský) školní výbor laického katechetu k pojištění pensijnímu. (Všeobecný pensijní ústav, Brno, Fišova ul. č. 20.) Když toto přihlášení zaměstnavatel opomine, má podle zákona zaměstnanec právo se toho domáhat anebo učiniti přihlášku sám. — Tšk.

Inspekce. — Při návštěvě církevního dozorčího orgánu má učitel (učitelka) náboženství předložit k nahlédnutí třídní knihu, podrobný rozvrh učiva, písemné přípravy na vyučování, poznámkové sešity žactva a seznam názorných pomůcek k vyučování náboženství. Mapa Palestiny zatím ještě není k dostání. Mož-

no však si pomoci tím způsobem, že si vyučující nakreslí nebo dá nakreslit (na příklad od dovednějšího žáka) mapu Palestiny podle mapy v Biblických dějinách. Také se podá zpráva o tom, zdali má žactvo učebnice a diecéšní kancionál. — Tšk.

Nová úprava proplácení odměny za vyučování náboženství pro členy duchovní správy a laické katechety na národních školách. — Zemská školní rada v Brně a zšr — expositura v Moravské Ostravě rozhodla oběžníkem č. 185/47 (z 26. srpna 1947) propláceti odměny za vyučování náboženství členům duchovní správy a laickým učitelům náboženství, kteří vyučují za duchovní správu, zálohově za každý měsíc, avšak jen těm, kteří podají přihlášku o výplatu pravidelné měsíční zálohy nejpozději do 20. září ve smyslu oběžníku zšr. O tom farním úřadě anebo laickém katechetovi, kteří ve stanovené lhůtě (20. září 1947) nepodají příslušnému okresnímu (městskému) školnímu výboru přihlášku o výplatu pravidelných měsíčních záloh, bude se předpokládat, že si nepřejí jejich vyplácení a že odměny a cestovní náhrady

vyúčtují najednou za každé pololetí. Pravidelná měsíční záloha na odměny a cestovní náhrady může dosahovati nejvýš dvě třetiny celkem očekávané průměrné měsíční výše součtu odměn a cestovních náhrad. Po uplynutí každého pololetí bude provedeno vyúčtování odměn a cestovních náhrad způsobem obvyklým před 1. únorem 1947, tedy jediné prostřednictvím okresních (městských) školních výborů a s použitím tiskopisů, používaných k tomuto účelu před 1. únorem 1947 (t. j. na »Přehledech dat« a příslušných »Výkazech«). — Tšk.

Platová úprava za vyučování náboženství. Již od zimy r. 1946 se mluví o platové úpravě za vyučování náboženství u laických katechetů, jejichž plat právně zůstává stejný jako byl před 20 roky. Vládní nařízení, dle něhož měla býti platová úprava již od 1. září 1945, bylo zamítnuté. Po dlouhém jednání byl konečně vypracován návrh zákona, který má býti projednán v některém nejbližším zasedání ÚNS. Podle návrhu zvláštní učitelé náboženství mohou býti ustanoveni na systemisovaných místech nebo ve smluvním poměru při počtu nejméně 18 hod. za týden — v tom případě bude jejich plat jako u jiných učitelů — nebo za hodinový plat, který činí na měšť. škole 25 Kčs, na obecné škole 20 Kčs. Tento plat se snižuje u učitelů náboženství, kteří nemají plnou kvalifikaci (maturitu na učitelském ústavě nebo na střední škole) u učitelů na systemisovaných místech nebo individuálně smluvních o 25%, u těch, kteří vyučují za hodinový plat o 5 Kčs. Za ztrátu času (cesty) přísluší náhrada 15 Kčs za hodinu. Za prázdniny mají dostati 20% platu, který obdrželi za školní rok. Zákon umožňuje

v případech zřetele hodných pokud jde o učitele náboženství s dlouhou praxí tyto ustanovovati jako plně kvalifikované. Zákon má nabýti platnosti od 1. září 1946. Poněvadž již mezi školním rokem minulým dle tohoto zákona bylo vyučování náboženství placeno zálohově, lze doufati že tato lhůta bude dodržena. Tento návrh nutí katechety, aby se snažili podle možnosti získati plnou kvalifikaci — udělati maturitu na střední škole — a pak jim zajišťuje dostatečný plat, aby se plně mohli věnovati svému povolání. Dej Bůh, aby návrh se stal brzy zákonem. —el.

III. osmiměsíční pedagogicko-katechetický kurs pro laické katechety a katechetky při C. M. bohoslovecké fakultě Palackého university v Olomouci bude se konati v sobotu odpoledne a v neděli od 8. listopadu 1947 do konce června 1948. Pravidelné přednášky budou do konce dubna. V květnu a v červnu bude přípravný čas a zkoušky pro ty, kteří chtějí získati vysvědčení způsobilosti k vyučování náboženství na obecných školách. Kandidáti mají míti alespoň 18 let a středoškolské vzdělání s maturitou, nebo alespoň IV. tř. střední školy, jednoroční učebný kurs při měšťanské škole, školu odbornou (rodinnou, obchodní, průmyslovou). Žádosti (nekolikované) o přijetí do kursu se posílají Kapitulu konsistoři v Olomouci nejpozději do konce října. Za mimořádné posluchače mohou se hlásit ti, kteří touží po odborném vzdělání vychovatelském a náboženském, avšak nehodlají se podrobit zkoušce způsobilosti. Těm, kteří budou přijati, pošle se podrobný prospekt kursu. Upozorněte zájemce! — Ředitel kursu Dr. Frant. Tomášek, Olomouc, Komenského 6./II., telefon 1647.

Z REDAKCE. Redakce této přílohy je ochotna odpovídati na všechny dotazy v záležitostech, které zajímají učitele a učitelky náboženství. Dotazy budou zodpověděny buď přímo anebo v redakční rubrice. Dotazy a všechno, co se týká této přílohy »Vychovatelských listů« posílejte na adresu Dr. Frant. Tomášek, Olomouc, Komenského 6. II.

kteřá se má státi požehnáním pro přítomné a budoucí generace, v jejichž rukou bude osud našeho státu.

Pro Boha a národ nemůže nám býti nic obtížné. Koho spojuje láska k věčným hodnotám, komu tane na mysli spása duší, ten zamíří zrakem k vrcholům duchovního vzepjetí.

Nadále budeme čerpati ze studnic z nichž svaté učení vážili solunští bratři sv. Cyril a Metoděj. Věrní jejich odkazu na této půdě, ve šlépějích slovenského, křesťanského unionismu budeme společně usilovat o upevnění Božího řádu, o mír v tomto převratném dění světa. Toto vědomí nás nejen spojuje, ale též zavazuje.

Krásným dokladem pracovní vzájemnosti i příslibem šťastné budoucnosti nechť se stane tento čtrnáctidenní kurs ve starobylé Levoči.

Bůh žehnej kursovnímu dílu!

VZPOMÍNÁME S LÁSKOU.

Dne 3. srpna po vzývání Ducha sv. a bohoslužbách ve chrámě sv. Jakuba v aule gymnasia za účasti více jako 500 účastníků, hostů a kursistů jsme slavnostně zahájili XII. kurs katolických učitelů a profesorů v Levoči.

Již z prvních slov místních představitelů života náboženského a kulturního jsme poznali, že jsme nepřišli do cizího prostředí, ale naopak, mezi milující nás bratry, kteří podobně jako my, spolu s námi chtějí pracovati na sblížení a prohloubení vztahů mezi Čechy a Slováky.

Díky Bohu! Celý kurs probíhal ve vzácném souladu. Mnoho jsme se naučili a poznali krásy slovenské země. Nejcennější bylo ovšem poznání, že vychovatelé věřící sejdou se v duchu Kristově. Eudoucnost naši i republiky — všem nám drahé — mohou připraviti jen na spolehlivém základě Jeho učení.

Prof. Fr. H ví ž ď a l a.

KURSY A SLOVENSKO.

S výjimkou válečných let (za druhé světové války) konávaly se tyto kursy každým rokem od r. 1929, pravidelně v polovině srpna.

XIII. kurs v Levoči měl své tiché jubileum vstupu na Slovensko před 10 lety do Banské Bystrice, potomního dějiště slovenského národního povstání. VII. kurs konal se v r. 1936 v Trenčíně. Při jeho zahájení tehdy učinil za armádu projev sborový velitel, arm. generál ing. Eliáš, později Němci popravený předseda vlády.

Účast slovenských kolegů mívala vždy kladný rys pracovní vzájemnosti vychovatelů obou národů. Na XII. kursu v Mariánských Lázních v r. 1946 bylo přítomno 68 Slováků, v Levoči 72 kolegyní a kolegů.

Všech účastníků XIII kursu bylo 533.

REDAKČNÍ HOVORNA.

V náhradu za zářijové číslo vyjdou »Vychovatelské listy« v prosinci jako dvojčíslo. — Pro nedostatek místa jsme přesunuli oo druhého čísla články: Kreslení k pracovní aktivitě (J. Kachlik), O ruském školství (K. K.) Výchova vůle (P. S. Jurečka, sal), O mírotvornou výchovu (K. Hroch), Z kroniky malých lidí (vrch. Insp. Slaný), — Uzávěrka pro listopadové číslo je 29. října.

Otázka naší školské reformy je rozřešena!

Přečtete-li si encykliku Pia XI. »O křesťanské výchově mládeže« a Dra K. Matouška »Řešení školské otázky podle práva přirozeného«, budou Vám zcela jistě jasné cesty, jimiž se má naše školská reforma ubírat. Jestliže dosud nemáte tyto publikace, objednejte si je u svého knihkupce anebo přímo v Matici cyrilometodějské v Olomouci:

Pius XI.: **O křesťanské výchově mládeže**, II. vydání ve vkusné úpravě, Kčs 15.—

Dr. K. Matoušek: **Řešení školské otázky podle práva přirozeného**, (novinka), Kčs 15.—

Aby se v těchto problémech reformy mohli orientovat opravdu všichni rodiče, poskytuje MCM při hromadném odběru aspoň 15 kusů encykliky »O křesťanské výchově mládeže« 33% slevy, t. j. na každých 10 výtisků dává 5 výtisků zdarma.

Naše nakladatelství MCM připravilo čtenářům Vychovatelských listů příjemné překvapení, když nám sdělilo, že pro odběratele „Vychovatelských listů“ snížilo cenu svých knih, o něž budou mít speciální zájem. Jsou to:

Dr. Frant. Tomášek: **PEDAGOGIKA**, (úvod do výchovné praxe), 416 str., brož. místo Kčs 100.—
jen Kčs 70.—

Dr. V. Kubiček: **KATECHETIKA**, brož. 356 str., místo Kčs 120.— jen Kčs 100.—

Využijte této příležitosti a objednejte ihned; při objednávce uveďte, že jste předplatitelem Vychovatelských listů, a že žádáte slevu.

**Tomáškovu PEDAGOGIKU začneme expedovat
15. října 1947 v pořadí, jak došly objednávky.**

Společenské podniky nakladatelství, tiskárna, knihkupectví, knihařství v Přerově

patří katolickým kněžím. Potřebujete-li knihu, tisk a cokoliv pro kancelář, poslouží Vám vždy za nejvýhodnějších podmínek.

Pro vánoce pro děti a dospělé doporučují ze svého nákladu:

Leporela s vysekanými obrázky: 1. Z říše pohádek ord. Kčs 65.—. 2. Na Slovácku ord. Kčs 65.—. 3. v říši květin ord. Kčs 65.—. 4. Cesta světem ord. Kčs 65.—. 5. Tři zlaté vlasy děda Vševěda ord. Kčs 65.—. Leporelo - M. Silnoušek: Cesta do pohádky ord. Kčs 30.—. Leporelo - Čermák-Vydra: Pojďme spolu do pohádky (v tisku). Leporelo - Čermák-Snopková: Ukazujme si (v tisku). — **Pohádkové knížky:** Hodáčová-Silnoušek: Honzik a strašidla brož. Kčs 50.—, váz. Kčs 70.—. Šafránek: Pohádky osmi večerů (v tisku). Marková: Pohádky mých dětí (v tisku). **Pro děti a dospívající mládež:** Hoffman: Malý vězeň brož. Kčs 70.—, váz. Kčs 90.—. Beneš Buchovian: Halouzka s deseti listky brož. Kčs 75.—, váz. Kčs 100.—. — **Pro dospělé:** Severin: Květy nad Prahou brož. Kčs 55.—, váz. Kčs 75.—. Čala: Marxismus v myšlení a životě brož. Kčs 90.—. Průplav Dunaj-Odra-Labe — naše moře (v tisku) Hoffmann: A kdo vás zabije brož. Kčs 300.—, váz. Kčs 335.—. Tocháček: Američanka brož. Kčs 96.—, váz. Kčs 120.—.

K DOSTÁNÍ TAKÉ U VŠECH KNIHKUPCŮ!